

JORMA SIPILÄ

KAHTENA VAI YHTENÄ?

Koulutuspoliittinen selvitys Pirkanmaan ja Tampereen
ammattikorkeakoulujen yhdistämisestä

*”Maan parhaat opiskelijat
ansaitsevat
maan parhaan koulutuksen.”*

TAMPEREEN AMMATTIKORKEAKOULU
University of Applied Sciences

Sarja B. Raportteja 28.

Tampere 2008

ISBN 978-952-5264-77-7

ISSN 1456-002X

JORMA SIPILÄ

KAHTENA VAI YHTENÄ?

Koulutuspoliittinen selvitys Pirkanmaan ja Tampereen
ammattikorkeakoulujen yhdistämisestä

*”Maan parhaat opiskelijat
ansaitsevat
maan parhaan koulutuksen.”*

TAMPEREEN AMMATTIKORKEAKOULU
University of Applied Sciences

Sarja B. Raportteja 28.
Tampere 2008
ISBN 978-952-5264-77-7
ISSN 1456-002X

TAMPEREEN AMMATTIKORKEAKOULU
University of Applied Sciences

Teiskontie 33, 33520 TAMPERE
puh. (03) 565 47111, fax (03) 565 47222
www.tamk.fi

Tampereen ammattikorkeakoulun julkaisuja
Sarja B. Raportteja 28.
Tampere 2008
ISBN 978-952-5264-77-7
ISSN 1456-002X

SISÄLLYS

Aluksi _____	5
Ammattikorkeakoulu ja sen ympäristö muutoksessa _____	6
Keskustelu ammattikorkeakoulun tehtävästä	6
Työelämälähtöisyys	7
Toimintaympäristö	7
Väestön kehitys	8
Hakijamäärät	9
Työelämän muutos Pirkanmaalla	9
Nykytilanteen kuvaus: TAMK ja PIRAMK _____	10
Koulutus keskeisten tunnuslukujen valossa	10
Nuorten koulutuksen vahvuuksia ja ongelmia	11
Pieniä ohjelmia	12
Englanninkielinen koulutus	13
Aikuiskoulutus	13
Opettajakunta	13
Koulutuksen laatu	14
Tuottavuus	14
Toimipisteet	15
Alueellinen vaikuttaminen	15
Tutkimus- ja kehitystoiminta	16
Opintojen jatkaminen	16
Virtuaaliammattikorkeakoulu	17
Tukipalvelut	17
Hallintomalli	18
Valtion näkemykset muutostarpeista _____	18
Koulutustason nostaminen ja aloituspaikkojen supistaminen	18
Korkeakoulurakenteen uudistaminen	19
Nuorisokoulutuksesta aikuiskoulutukseen	20
Erilaisten opiskelijoiden tavoittaminen	20
Joustavuutta ja ahtautta	20
Tilanteen määrittelyä _____	21
Haastattelujen suorittaminen ja muu aineisto	22
Yhdistämisen hyödyt ja haitat	22

Mahdolliseen yhdistämiseen liittyvät muutosehdotukset _____	24
Koulutustehtävän painottaminen	24
Nuorten koulutus	24
Aikuiskoulutus	26
Opetuksen laadun kehittämistyö	26
Toimipisteet	28
Kansainvälisyys	28
Tutkimus- ja kehitystoiminta	30
Alueellinen vaikuttavuus	31
Yliopistoyhteistyö	31
Ammattikorkeakouluysteistyö	32
Uusi organisaatio	33
Tukipalvelut	33
Rahoitus	34
Muutoksen organisointi	34
Seuranta	35
Valkeakoski	35
Autonomian välttämättömyys	35
Lopuksi	36
Viitattut lähteet _____	37
Liitteet	
1. Haastatteluihin ja kuulemisiin osallistuneet	38
2. Koulutusalojen eroja hakijamäärissä, keskeyttämisessä ja työllistymisessä	41
3. Koulutusaloittaisia kommentteja	42

Aluksi

Tampereen kaupungin toimeksiannosta (kirje 22.2.2008) olen selvittänyt ammattikorkeakoulujen yhdistymisen vaikutuksia koulutustehtävään ja uuden oppilaitoksen asemaa suhteessa valtakunnalliseen koulutuspolitiikkaan. Kaupungin toimeksianto tarjosi harkittavaksi seuraavanlaisia teemoja:

Ammattikorkeakoulujen yhdistymisen vaikutus koulutustehtävään:

- päällekkäisyyksien määrittely, syntyvien säästökohteiden paikantaminen sekä yhdistymisen mahdollistamat uudet avaukset.

Toimenpide-ehdotukset päällekkäisyyksien poistamiseksi:

- ehdotukset oppilaitoksen sisäiseksi työnjaoksi perusteluineen ja mahdolliset ehdotukset yhteistyömalleista koulutuksen järjestämisessä
- mahdolliset koulutuksen tavoitetason parantamiseen liittyvät ehdotukset.

Uuden oppilaitoksen asema suhteessa valtakunnalliseen koulutuspolitiikkaan:

- uuden ammattikorkeakoulun koulutusvastuu suomalaisen korkeakoululaitoksen työnjaossa
- kasvavien ja supistuvien koulutusalojen hahmottaminen ja resursoinnin painopistealueet
- muun kehittämisen painopistealueet
- alueellisen vaikuttavuuden parantamisen keinot
- rooli tamperelaisessa korkeakoulukentässä ja yhteistyö mm. Jyväskylän ammattikorkeakoulun sekä Hämeen ammattikorkeakoulun kanssa
- uudet rahoitukselliset mahdollisuudet.

Ehdotus Valkeakosken mahdollisen toimipisteen koulutusprofiiliksi

Julkisuudessa on monesti moitiskeltu selvityshenkilöiden käyttämistä, mutta ainakaan tässä tapauksessa ei selvityshenkilöä ole pyydetty kirjaamaan tilaajan muodostamaa tahtoa. Olen saanut selvittää ja kirjoittaa, mitä olen halunnut. En ole ammattikorkeakoulujärjestelmän asiantuntija enkä tunne selvityksen kohteena olevia ammattikorkeakouluja ennestään kuin ohuesti. Tulos on voimakkaasti riippuvainen haastatteluissa saadusta ja asiakirjoja lukemalla muodostuneesta ymmärryksestä. Mutta pääasia on, että suositukset ja yleisnäkemykset olisivat siinä määrin kohdallaan, että tilaaja ja muut lukijat pitäisivät aiheellisena keskustella niistä.

Suuret kiitokset molempien ammattikorkeakoulujen rehtoreille ja vararehtoreille aktiivisesta tiedonhankinnasta ja vastaamisesta loputtomiin kysymyksiini sekä kaikille haastatetuille, jotka ovat auttaneet muodostamaan kuvaa kahdesta monitoimiorganisaatiosta ja niiden suhteista yhteiskuntaan.

Tampereella 20.8.2008

Jorma Sipilä

Ammattikorkeakoulu ja sen ympäristö muutoksessa

Keskustelu ammattikorkeakoulun tehtävästä

Ammattikorkeakoulujen painopiste on korkeatasoisessa työelämälähtöisessä opetuksessa sekä erityisesti pientä ja keskisuurta yritystoimintaa ja palvelusektoria tukevassa soveltavassa tutkimus- ja kehitystyössä. Alueellisiin työvoimatarpeisiin vastaaminen on ensisijaisesti ammattikorkeakoulujen vastuulla. Näin sanoo opetusministeriö (OPM 2008a).

Keskustelua yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen välisestä suhteesta on käyty siitä lähtien kun idea ammattikorkeakoulujen muodostamisesta syntyi. Ehdotukset ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen lähentämisestä ovat lisääntyneet ajan myötä, kun aiemmat opistoasteen oppilaitokset ovat todella nousseet korkeakouluiksi. Yhä useammin arvaillaan, mikä on valtion lähtökohtanaan pitämän duaalimallin elinkaari. Duaalimallin lähtökohtana on, että yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tutkinnot, tutkintonimikkeet ja tehtävät poikkeavat toisistaan.

Keskusteluissa duaalimallia uhkaavat mm.

- ammattikorkeakoulujen oma kehitys, erityisesti ylemmät tutkinnot ja ammatillisten
- tohtorintutkintojen tavoittelu (ks. esim. Rauhala 2007)¹,
- ajatus vähentää tutkimusyliopistojen määrää ja muuttaa loput opetusyliopistoiksi (esim. Hautamäki 2007) ja
- mahdollisuus yhdistää yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen toimintoja (esim. T&K-palvelut), karsia toiminnallisia päällekkäisyyksiä (yhteinen opetus, siirtymäsäännökset) ja täyttää koulutustyhjiöitä.

Mutta monet seikat puhuvat duaalimallin puolesta:

- tutkimukseen kytkeytyvän opetuksen näkeminen yliopistotyön lähtökohdaksi,
- opetustehtävien ja toimintakulttuurien periaatteellinen erilaisuus,
- vaikeus harjoittaa voimakkaasti työelämälähtöistä opetustehtävää yliopiston puitteissa (Tampereen yliopiston opetusjaostojen tuottama kokemus).

Monestakin syystä ei tässä raportissa ole syytä tehdä oletuksia duaalimallin purkautumisesta: Ammattikorkeakoulujen ylemmät tutkinnot saattavat sisältää päällekkäisyyksiä yliopistojen kanssa (esim. johtamiskoulutus), mutta ilmiö ei ole laaja. Tutkimus- ja kehittämistoimintaa ei ainakaan Pirkanmaalla leimaa vahingollinen kilpailu. Ammattikorkeakoulut eivät ole tulleet perustutkimuksen kentälle kilpailemaan Suomen Akatemian rahoituksesta. Yksikään suomalainen yliopisto ei näytä suostuvan muuttamaan toiminta-ajatustaan ja ryhtymään opetusyliopistoksi.

Toiminnalliset päällekkäisyydet (moninkertainen opiskelu ammattikorkeakoulu- ja kandidaattitutkintojen parissa; saman pätevyuden uudelleen hankkiminen) ovat tosiasia, mutta niitä voidaan lieventää opetusministeriön päättävällä ohjauksella ja korkeakoulujen hyvällä yhteistyöllä. Kokonaisvaltaisempaa ohjausta voitaisiin ehkä hakea myös alueellisista koulutuskonserneista, jotka koostuisivat itsenäisistä kampuksista. Tällaista konsernia on kuitenkin vaikea saada toimimaan juoheasti ilman yhteistä omistuspohjaa eikä sitä ole näköpiirissä. Ammattikorkeakoulujen valtiollistaminen tai yliopistojen kunnallistaminen eivät ole tässä ajassa realistisia hankkeita.

---

¹ Tamperelaiset ammattikorkeakoulut eivät tavoittele ammatillisia tohtorintutkintoja.

Valtiosidoksen vahvistaminen olisi tuskin ammattikorkeakoulujen toiminnalle eduksi, sillä nyt niiden kehittämistä tukee ylläpitäjien intresseihin perustuva alueellinen kilpailu (ks. laajemmin Puoskari 2004, 22–29). On myös mahdollista, että koulutuskonsernin perustaminen vaikeuttaisi ammattikorkeakoulujen monesti kunnioitettavan tehokasta hallinnointia.

Duaalimallin toimivuutta voitaisiin parantaa hakemalla yhteisen hallinnon sijasta parempaa yhteensopivuutta. Jos rohkeutta löytyisi vähän enemmän, suomalainen koulutusjärjestelmä voisi vähentää päällekkäistä koulutusta ja vapauttaa resursseja sinne, missä niitä kipeästi kaivataan.

Työelämälähtöisyys

Ammattikorkeakoulun tehtävässä korostuu sana työelämälähtöisyys. Käsitteeseen viitattaessa tulevat työnantajien näkemykset usein voimakkaasti artikuloituiksi, mutta niiden merkitystä on syytä hiukan suhteellistaa. Työnantajan koulutusintressi kohdistuu siihen, miten työntekijä täyttää tietyn työpaikan ehdot. Seuraava työnantaja saattaa kuitenkin odottaa hyvinkin toisenlaisia taitoja. Työelämälähtöisyys onkin ymmärrettävä sellaisten valmiuksien tuottamisena, jotka palvelevat työntekijän työuraa kokonaisuudessaan.

Raudaskoski (2007) sanoo osuvasti, että koulutuksen perustaksi ei tulevaisuudessa riitä pelkän ammattitaidon hallinta, vaan koulutukseen tulee sisältyä muutakin. Tulevaisuudessa tarvitaan ihmisen elämänhallinnan vahventamista, kykyä hallita lisääntyvää epävarmuutta. Tarvitaan kriittisiä toimijoita ja asiantuntijoita, ei pelkästään ammattitaidon hallintaan tuotettuja taloudellisia osajia.

Yhteiskunnan eli koulutuksen rahoittajan näkökulmasta kyky työllistymiseen ja tulonhankintaan on keskeinen intressi, mutta lisäksi yhteiskunta odottaa koulutetun ihmisen pystyvän toimimaan kansalaisena eli ottamaan vastuuta muustakin kuin omasta työurastaan. Ja lopulta kaikkein ratkaisevimmassa roolissa on potentiaalisen opiskelijan oma koulutusintressi. Kukaan muu ei valitse koulutusta eikä opiskele hänen puolestaan. Ihmisen koulutusintressissä heijastuu hänen moniulotteinen käsityksensä siitä, mitä hän elämässään ja erityisesti työelämässään haluaa. Työelämälähtöisyys koostuu työnantajan, yhteiskunnan ja opiskelijan intresseistä.

Toimintaympäristö

Ympäristöuhkien voimistuminen alkaa vaikuttaa kaikkiin elinkeinoihin. Tulevaisuus merkitsee eksistentiaalisen epävarmuuden kasvua, mikä edellyttää panostamista riskien hallintaan ja valmiutta sopeutumiseen. Näihinkin prosesseihin sisältyy samalla myös uusia mahdollisuuksia. Työelämä muuttuu ja niin työelämälähtöisen koulutuksen on myös pakko uudistua. Teollisen työn määrä kääntyi laskuun vuosituhannen vaihteessa ja sen ennakoidaan laskevan edelleen. Suomalaisessa globaalitaloudessa kasvavia toimialoja ovat palveluiden ja kaupan alat (OPM 2007a). Koulutuksen kannalta on kuitenkin keskeistä havaita, että vaikka teollisuuden rooli rikkaissa maissa kaventuu, teknologian merkitys kasvaa kaikissa elinkeinoissa. Julkisen sektorin toimintatapojen muutos puolestaan korostaa liiketaloudellisten taitojen merkitystä yhä useammassa ammatissa.

Väestön ikääntyminen tuottaa työvoiman tarjonnan niukkuutta ja edellyttää toimia koulutusjärjestelmän tehostamiseksi, erityisesti nivelvaiheiden nopeuttamiseksi ja opintoaikojen lyhentämiseksi. Samalla on pidettävä huolta siitä, että työikäisellä aikuisväestöllä on riittävästi mahdollisuuksia kehittää itseään työelämän muutostilanteissa (OPM 2007a).

Väestön kehitys

Tilastokeskuksen laatiman väestöennusteen mukaan ne ikäluokat, joista ammattikorkeakoulujen nuorisoasteen hakijat pääasiassa koostuvat, ovat Suomessa lähivuosina kasvussa. Vuonna 2014 alkaa 18-vuotiaiden määrä laskea ja sen seurauksena keskeinen hakijaikäluokka (18–22 -vuotiaat) on vuodesta 2016 alkaen nykyistä pienempi. (Nuorten koulutuksessa hakijoiden mediaanikä on 21 vuotta, 44 % aloittajista on alle 21-vuotiaita, 19–21 -vuotiaat kattavat 62 % aloittajista.) Nyt käynnissä oleva hakijaikäluokkien kasvu kompensoi kuitenkin myöhempien vuosien laskua niin, että jos ammattikorkeakoulussa aloittavien osuus nuorista halutaan pitää ennallaan, ei aloituspaikkojen vähentämistä voi ainakaan kymmeneen vuoteen perustella nuorten ikäluokkien supistumisella. Väestöennusteeseen perustuva tulkintani poikkeaa opetusministeriön useissa asiakirjoissa esittämästä näkemyksestä, jonka mukaan tulevia supistuksia perustellaan väestönkehityksellä. Tosiasiassa nyt kaavailut supistukset merkitsevät koulutustarjonnan heikentämistä. On myös huomattava, että väestöennusteiden luotettavuus pienenee ennusteen kohteena olevan jakson pidentyessä.

Ilmiötä kärjittää viime vuosina jyrkästi kasvanut muuttovoitto: vuonna 2000 nettomaahanmuutto oli noin 2600 henkilöä, mutta 13 600 vuonna 2007 (Tilastokeskus 23.5.2008). Osa muuttovoi-
tosta kasvattaa korkeakoulutuksen kysyntää, vaikka opetusministeriö korostaakin maahanmuuttajaväestön tarpeiden moninaisuutta. Yhtäältä joukossa on henkilöitä, jotka tarvitsevat runsaasti kieli- ja kulttuurikoulutusta sekä ammatillisia perusopintoja ja toisaalta huippuosajia, joiden koulutustarve on hyvinkin erikoistunutta (OPM 2007a).

Pirkanmaan osalta Tilastokeskuksen väestöennuste arvioi lähivuosien väestönkasvun koko maan lukemia positiivisemmaksi, niin että 18–22 -vuotiaiden määrä ylittää maakunnassa vuoden 2007 lukeman (29 204) vielä vuonna 2016 (29 454) ja jälleen vuodesta 2024 alkaen. Vuoteen 2016 mennessä ei siis Pirkanmaan väestönkehityksellä voida perustella supistuksia nuorisoasteen aloituspaikkoihin.

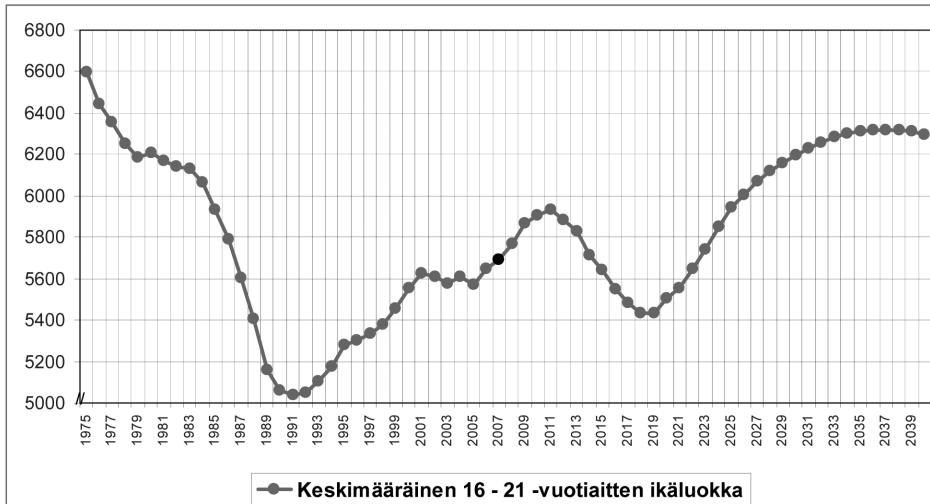
Oheinen Pirkanmaan liiton laatima kuvio perustuu Tilastokeskuksen ennusteeseen. Se koskee 16–21 -vuotiaiden ikäluokkaa kuvaten sekä 2010-luvun loppupuoliskolla syntyvän supistuman että sen jälkeen tapahtuvan voimakkaan kasvun.

Tilanne vaihtelee kuitenkin Pirkanmaan eri osissa. 16–21 -vuotiaiden määrässä tapahtuu pysyväisluonteinen supistuma Luoteis-, Lounais- ja Ylä-Pirkanmaalla², niin että määrät jäävät vuoden 2015 tienoilta alkaen nykyistä pienemmiksi. Muualla maakunnassa ei näin ennakoita tapahtuvan.

---

² Ikaalinen sijaitsee Luoteis-Pirkanmaalla, Mänttä ja Virrat Ylä-Pirkanmaalla.

Keskimääräinen 16 - 21 -vuotiaitten ikäluokka Pirkanmaalla 1975 - 2040

14. toukokuuta 2008 | 1

Hakijamäärät

Muutokset ammattikorkeakoulujen aloituspaikkojen määrässä voivat toki perustua myös hakijoiden opiskeluhalukkuuteen. Vuonna 2007 tapahtui hakijoiden määrässä selvä aleneminen lähes 100 000:sta 83 000:een. On kuitenkin aikaista arvioida aloituspaikkatarvetta tämän pohjalla, kun otetaan huomioon hakupaineen suuruus (nuorten koulutuksessa aloitti harvempi kuin joka kolmas hakija eli 25 900 henkilöä). Aikuiskoulutuksen hakijamäärät ovat supistuneet tuntuvasti vuoden 2005 huippuluvuista (16 900 → 14 400) ja myös aloittaneissa on tapahtunut yli 10 prosentin vähennys (6900 → 6200). Aikuiskoulutuksen aloittajien mediaani on 35 vuoden vaiheilla, alle 25-vuotiaita on joukossa vähän.

Vuoden 2007 supistuma ei liittynyt ikärakenteen muutokseen, vaan sen todennäköisin selitys on työmarkkinoiden erittäin vahva imu, joka jatkui myös keväällä 2008. Vuonna 2008 hakijaluvut eivät enää supistuneet. Oire koulutusintressien uudelleensuuntautumisesta on kuitenkin ammattikoulujen kasvanut vetovoima suhteessa lukioihin keväällä 2008. Muutoksen pysyvyyttä ei voi arvioida ennen kuin muutaman vuoden kuluttua. Käsitukset työvoiman kysynnästä vaikuttavat olennaisesti koulutukseen hakeutumiseen, varsinkin yksityiselle sektorille tähtävien keskuudessa.

Työelämän muutos Pirkanmaalla

Pirkanmaan kehitys on historiallisesti perustunut teollisuuden ja yksityisen sektorin dynamiikkaan, sillä Tampere ei ole ollut valtionhallinnon keskus. Teollisuuden keskitasoa suurempi osuus

elinkeinorakenteessa oli pari vuosikymmentä sitten ongelma, mutta globalisaatio on yleisesti ennemminkin vahvistanut kuin heikentänyt Pirkanmaan kehitystä. Valtion työpaikkojen kasvu Pirkanmaalla on perustunut ensisijaisesti yliopistoihin. Väestön ja talouden kehitys on ollut pysyvästi niin suotuisaa ja Tampereen seutu niin vetovoimainen, että edellytykset koulutuksen laajentumiselle ja sen asettumiselle yhä keskeisemmäksi elinkeinoksi alueella ovat erinomaiset.

Viime vuosina yleistynyt työvoimapula muuttaa koulutuksen kysyntää. Kun työvoiman kysyntä on voimakasta, työnantajat eivät välttämättä aseta tiukkoja koulutusvaatimuksia. Tämä kasvattaa lyhyellä aikavälillä kouluttamattomien osuutta ja tuottaa myöhempiä aikuiskoulutustarpeita. Toisaalta julkisen vallan pyrkimys nostaa työllisyysastetta lisää koulutuksen kysyntää.

Maahanmuuton näkymiä pitkällä aikavälillä on erittäin vaikea arvioida, mutta muualla maailmassa kärjistyvien ympäristöongelmien oletetaan vaikuttavan talouskehitykseen ja maahanmuuttohalukkuuteen täällä. Suomesta voi tulla huomattava väestön vastaanottajamaa.

Nykytilan kuvaus: TAMK & PIRAMK

TAMKin ja PIRAMKin koulutusta, rakenteita, hallinto- ja tukipalveluja sekä toiminnan menestystä kuvataan seikkaperäisesti korkeakoulujen tuottamassa selvityksessä (ohessa). Tässä riittää lyhyt yleiskuvaus.

TAMK on koottu ammattikorkeakouluksi neljästä toisen asteen oppilaitoksesta, joista Tampereen teknillinen oppilaitos ja Tampereen kauppaoppilaitos perustettiin jo 1800-luvulla. PIRAMK puolestaan on rakennettu yhdistämällä kymmenen eri oppilaitosta, joista huomattavin oli 1950-luvulla syntynyt Tampereen terveydenhuolto-oppilaitos. Kumpikaan ammattikorkeakoulu ei ole suuri (TAMK on 10. ja PIRAMK 16. suurin kansallisessa tilastossa) eikä ammattikorkeakoulutus ole ylipäänsä Pirkanmaalla suhteellisesti laajaa³. Molemmat ammattikorkeakoulut ovat vetovoimaisia ja menestyviä. Nuorten koulutuksen aloituspaikkoja on TAMKissa 920 ja PIRAMKissa 755 vuonna 2008. Aikuiskoulutuksen vuosiopiskelijapaikkoja on vastaavasti 635 ja 590.

Koulutus keskeisten tunnuslukujen valossa

Molemmat ammattikorkeakoulut kuuluvat siis maan vetovoimaisimpien joukkoon. Ensisijaisien hakijoiden määrien perusteella (koulutusalaakohtaisesti painotettuna) oli PIRAMK nuorten yhteishaussa vuonna 2008 maan vetovoimaisin ammattikorkeakoulu ja luvut ripeässä kasvussa. TAMK oli kolmanneksi vetovoimaisin.

Nuorten koulutuksen keskeyttämisaste oli vuonna 2007 PIRAMKissa 7,4 % eli selvästi alle valtakunnallisen keskiarvon (9,5 %) ja TAMKissa aavistuksen alle (9,4 %) sen. Keskimääräinen opiskelu-aika nuorten koulutuksen osalta PIRAMKissa on 4,1 vuotta, TAMKissa 4,3 vuotta. Valtakunnallinen keskiarvo vuonna 2007 oli 4,2. Eroon vaikuttaa se, että suuri osa TAMKin koulutuksesta kestää puoli vuotta pidempään. Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden opiskelijoiden koulutuksen läpäisyä valtakunnallisesti tarkastellen seitsemän vuoden kuluessa

---

³ Ylipäänsä Väli-Suomi eli opetusministeriön kielenkäytössä Pirkanmaa ja Keski-Suomi on alue, jolla ammattikorkeakoulujen aloituspaikkoja on nuorisoiäluokkien kokoon verrattuna maan kuudesta alueesta vähiten, kun taas yliopistojen aloituspaikkoja on eniten (OPM 16.5.2008).

(aloittaneet 1999 lähtien) PIRAMKissa ja TAMKissa on aloittaneista suorittanut tutkinnon useampi kuin maassa keskimäärin.

Opiskelijoiden arvioihin koulutuksesta pitää aina suhtautua varovaisesti, sillä opiskelijoilla ei ole paljon mahdollisuuksia tehdä perusteltuja vertailuja korkeakoulujen ohjelmien kesken. Tamperelaiset korkeakoulut saavat opiskelijoiltaan keskitason palautetta (ns. Opala-kyselyt), mutta alakohtainen vaihtelu on suurta⁴ (Yhteistyötä ja synergiaa 2008).

Nuorten koulutuksen vahvuuksia ja ongelmia

Mistä tietää, mitkä nuorten koulutuksen ohjelmat ovat menestyksellisiä, mitä pitäisi uudistaa ja mitkä lopettaa? Ammattikorkeakoulujen koulutusohjelmia verrataan tavallisesti neljän kriteerin avulla: suhteelliset hakijamäärät, keskeyttäminen, tutkinnon suorittaminen ja työllistyminen. On tärkeää ymmärtää, että jokaisella mittarilla on puutteensa eikä yksikään niistä kerro riittävän laajaa tarinaa.

Hakupaine (suhteellinen hakijamäärä) voi olla suuri, vaikka hakijat eivät ole tulossa suorittamaan tutkintoa. He voivat olla hakijoina osallistuakseen maksutta joillekin itselleen tai työnantajalleen hyödyllisille kursseille. Hakupaine voi olla pieni, koska opinnot ovat vaativia. Silti liian pieni hakijamäärä on kriteereistä vakavin: rahoitus jää saamatta ja koulutus on lopetettava.

Keskeyttäminen johtuu monista syistä, joista useimmat ovat ainakin opiskelijan kannalta perusteltuja (ks. Penttilä 2008). Yksi ehkä aloittaa jossain, jonne pääsee sisään, mutta vaihtaa koulutusohjelmaa tai koulutusinstituutiota myöhemmin ja suorittaa tutkinnon, joka sopii hänelle paremmin. Usein ratkaisu on hyvä myös yhteiskunnan kannalta. Toinen siirtyy työelämään ja keskeyttää opintonsa tai opinnot viivästyvät niin, että hänet poistetaan kirjoilta. Opinnoista on useimmissa tapauksissa ollut silti hyötyä. Kolmas sairastuu eikä kykene opiskelemaan. Keskeyttäminen ei siis ole aina jotain, mitä on ehdottomasti vastustettava, mutta vähäinen keskeyttäminen on varmasti merkki siitä, että koulutusohjelma täyttää tehtävänsä.

Samat argumentit pätevät pitkälti tutkinnon suorittamisen käyttämiseen kriteerinä. On hyvä, jos tutkinto tulee suoritettua, mutta vähemmän tärkeää, missä se tapahtuu. Tutkinnotta jääminen ei merkitse sitä, että opiskelu olisi ollut turhaa. Tavallaan olisikin järkevää arvostaa jok'ikistä opintopistettä, minkä joku suorittaa, mutta valtio tahtoo nuorten suorittavan tutkintoja.

Työllistyminen on koulutuksen keskeinen tavoite, mutta ei kaikille opiskelijoille. Varsinkin kulttuurialoilla on opiskelijoita, joita motivoi itse toiminta, ei vakinainen työpaikka eikä korkeakoulutason palkka. On myös tunnustettava, että työllisyyden mittaaminen on ongelmallista. Jos seurataan työllisyyttä valmistumishetkellä, syrjitään niitä, jotka voivat työllistyä vasta pätevyyden saavutettuaan. Jos seurataan työllisyyttä pari vuotta myöhemmin, huomataan monen olevan kotona hoitamassa lapsia.

Tällaisista syistä on erillisten indikaattorien sijasta hyvä tarkastella kokonaisuuksia. Seuraavassa muutama kommentti PIRAMKin ja TAMKin koulutusohjelmien menestyksestä (ks. myös liite 1):

Liiketalouden alan opinnoissa on PIRAMKin kohdalla ollut ongelmia hakijamäärissä ja keskeyttämisessä. Nämä näyttävät liittyneen alan opiskeluun pienissä toimipaikoissa – ei

---

⁴ Suurista koulutusaloista erottuu positiivisena TAMKin liiketalous.

liiketalouden alaan sinänsä. PIRAMK on supistanut alan koulutusta voimakkaasti ja profiloinut sitä vetovoimaisemmaksi.

Kuvataide on hakijoiden keskuudessa hyvin suosittu ala, mutta työllisyysluvut vaatimattomat. Opintonsa keskeyttäneitä ei ole, joten voidaan hyvällä syyllä sanoa, että opetus täyttää opiskelijoiden sille asettamat odotukset.

Tekstiili- ja vaateustekniikka on ongelmissa hakijamäärien ja keskeyttämisen kanssa. Lopettamisesta on keskusteltu, koska alan teollisuutta on maassa vähän. Koulutus on yhdistetty kemian- ja paperitekniikan kanssa. Kemiantekniikkaa ja PIRAMKin laboratorioalaa taas koskee keskeyttämisongelma, joka näyttää liittyvän siihen, että alaa käytetään valmennuspaikkana muihin opintoihin. Kummankin alan tulevaisuus edellyttää koulutuksen jatkuvan.

Tietojenkäsittelyn koulutusohjelmissa on vaikeuksia molemmissa korkeakouluissa: pieni hakupaine ja paljon keskeyttäneitä. Alalle otetaan Suomessa paljon opiskelijoita, mikä heikentää suhteellista vetovoimaa. Opiskelijoiden taso on poikkeuksellisen vaihteleva eikä vaativista opinnoista selviytyviä hakijoita tule riittävästi. Asetelma on hankala, kun opetusministeriö pyrkii yhä laajentamaan alan opetusta. PIRAMK on etsinyt ratkaisua suuntautumalla terveysalan tiedonhallintaan, TAMK taas on hakenut yhtäältä synergiaa tietotekniikasta ja toisaalta motivoituneita hakijoita kulttuurialalta, rakentaen rajapinnalle digimedian koulutusta. TAMK on myös päättänyt supistaa sisäänottoa 2009.

Erityisen hyvin menestyneinä aloina on syytä nostaa esiin PIRAMKin sosiaali- ja terveysala, matkailu-, ravitsemis- ja talousala sekä TAMKin tekniikka sekä liiketalous. Englanninkieliset Nursing ja International Business -ohjelmat ovat selviä menestyksiä.

Pieniä ohjelmia

Molemmat ammattikorkeakoulut ovat tietoisesti pyrkineet eroon pienistä koulutusohjelmista. Siitä huolimatta tamperelaisissa ammattikorkeakouluissa on useita ohjelmia, jotka alittavat opetusministeriön tavoitteeksi asettaman 40 aloituspaikan kriteerin. Pienempien aloitusryhmien säilyttäminen vaatii erillisperusteluja.

Pirkanmaan ammattikorkeakoulussa on sosiaali- ja terveysalalla pienehköjä ohjelmia bioanalytiikassa (32 aloituspaikkaa), ensihoidossa (20), laboratorioalalla (20) ja radiografiassa (22), jotka ovat kaikki kalliita mutta välttämättömiä. Tietyille aloille ei ammatinharjoittajia voi valmistaa kuin erillisten ohjelmien puitteissa. Käytännössä toiminta ei ole aina niin pientä kuin selvitys (ks. ohessa) kertoo, sillä PIRAMK tuottaa näiden erikoisalojen koulutusta myös muihin ammattikorkeakouluihin. Pieni aloituspaikkamäärä on myös tietojenkäsittelyssä, jota opetetaan Ikaalisissa (30) ja jolle on haettu uutta orientaatiota. TAMKin metsätalous ja kuvataide ovat pieniä erikoistuneita ohjelmia (molemmissa 20).

Englanninkieliset ohjelmat alittavat lähes kaikki opetusministeriön kriteerin. Näin tekevät PIRAMKin Tourism (20) ja Nursing (16) sekä TAMKin Environmental Engineering (30), vain International Business (40) ylittää kriteerin. Aloituspaikkoja ei kuitenkaan tule katsoa ottamatta huomioon rinnalla toteutettuja suomenkielisiä ohjelmia, jotka takaavat riittävän osaamis pohjan.

Suomessa on tavallista, että englanninkieliset ohjelmat ovat pieniä. Väkinäinen siirtyminen suurempaan mittakaavaan olisi ilmeinen uhka laadulle.

Englanninkielinen koulutus

PIRAMKissa on kolme ja TAMKissa kaksi englanninkielistä tutkintoa, kaikki korkeakoulujen keskeisimmillä toimialueilla. Hakijamäärät TAMKin koulutusohjelmiin ovat suuret, International Business -ohjelman koko korkeakoulun suurin. Opetus edellyttää tuntuva panostusta, ohjausta tarvitaan runsaasti ja harjoittelupaikkojen luomisessa on ongelmia. Tukipalvelujen tuottaminen englanniksi ei ole ilmaista.

Englanninkielisen koulutuksen keskeisimpiä ongelmia on, että työmarkkinoilla tarvitaan suomen kielen taitoa, mutta riittävän laajat opinnot eivät mahdu normaaleihin tutkintovaatimuksiin. PIRAMK on hankkinut työvoimatoimistosta työllistymistietoja muutamaa kuukautta valmistumisen jälkeen ja näiden tietojen mukaan Nursing-ohjelmasta työllistytään hyvin. TAMKilla on tiedot tilanteesta työmarkkinoilla koulutuksen päättyessä, jolloin noin 20 % valmistuneista on ollut työttömänä. Tutkinnon jälkeinen työllistyminen kaipaa jatkoselvittelyä. Vaikka englanninkielisen koulutuksen eteneminen on vaivalloista, tulevaisuuden mahdollisuudet ovat nimenomaan tällä kentällä.

Englannin kielellä suoritettut opintopisteet ovat lisääntyneet tuntuvasti PIRAMKissa jaksolla 2000–2007 ja ylittävät nyt suhteellisesti valtakunnallisen keskitason. TAMK oli aiemmin selvästi edellä, mutta kasvu on ollut pientä. Saapuvien vaihto-opiskelijoiden määrä on 2,5-kertaistunut molemmissa korkeakouluissa mainitulla jaksolla.

Aikuiskoulutus

Aikuiskoulutus tapahtuu monissa muodoissa (ylemmät amk-tutkinnot, erikoistumisopinnot, avoin ammattikorkeakoulu, lisäkoulutus ja täydennyskoulutus). Vuosipaikkamäärät eivät ole suuret ja hakijoita on runsaasti. Aikuiskoulutuksessa vain noin joka viides on suorittamassa kokonaista tutkintoa. Yhteistä eri muodoille on, että hakijoilla on työkokemusta ja yleensä myös ikää tuntuvasti enemmän kuin nuorten koulutukseen osallistuvilla. Aloittajien mediaani-ikä on noin 35 vuotta.

Tutkintoon johtava aikuiskoulutus on määrällisesti suppeaa, hiukan yli 100 aloituspaikkaa kummassakin korkeakoulussa, mutta hyvin suunnattu työmarkkinoiden pulmakohtiin. Ylempään amk-tutkintoon otettiin TAMKissa 80 ja PIRAMKissa 55 opiskelijaa.

Kun aikuiskoulutus tapahtuu työn ohessa, on koulutuksen maantieteellisellä läheisyydellä erittäin suuri merkitys. Koulutusta ei voi keskittää valtakunnassa eikä mikään pidä varmemmin yllä toimipisteiden runsautta maakunnassa.

Opettajakunta

Tamperelaisissa ammattikorkeakouluissa on yhteensä noin 400 päätoimista opettajaa (PIRAMKissa 177 ja TAMKissa 227). Yliopettajia on heistä runsas 10 % ja lehtoreita yli 60 %. TAMKin päätoimisten opettajien jatkokoulutustaso on korkea: tohtoreita on 7 % ja lisensiaatteja 14 %. Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita on 67 %. PIRAMKin koulutustaso on samaa luok-

kaa, yliopiston jatkotutkintoja on hiukan vähemmän, mutta toisaalta vähemmän myös opettajia vailla ylempää korkeakoulututkintoa. Ylemmän tutkinnon puuttuminen on tavallisempaa kulttuuris- sekä matkailu-, ravitsemis- ja talousalalla.

Julkaiseminen on PIRAMKissa kiitettävän runsasta. TAMKIn osalta arviointia haittaa se, ettei AMKOTA laske kongressipapereita, jotka ovat tekniikan alan keskeisin julkaisumuoto. Tietoa siitä, kuinka moni osallistuu julkaisutoimintaan, ei tilastoista saa. Mielestäni ammattikorkeakoulun kannalta on tärkeämpää, että monet julkaisevat kuin että jotkut julkaisevat paljon. Julkaiseminen merkitsee osallistumista siihen vaikuttamistyöhön, jota ammattikorkeakoululta odotetaan: opettajalla on sanottavaa.

Koulutuksen laatu

Laadunvarmistus ei Suomessa keskity laadun ulkopuoliseen arviointiin, vaan siihen, että korkeakoulun käytännöt toimintansa laadun seuraamisessa ovat kunnossa. PIRAMK auditointiin ammattikorkeakouluista ensimmäisenä Suomessa 2005 ja TAMKIn auditointi on tulossa syksyllä 2008.

Pirkanmaalaiset ammattikorkeakoulut eivät ole erityisesti menestyneet koulutuksen laatuysikköstatuksen saavuttamisessa. Vain PIRAMKIn fysioterapia on nimetty valtakunnalliseksi laatuysikköksi vuonna 2000. Laatuysikkökilpailujen merkitystä kaventaa se, että hakeminen on työlästä, palkinnot kohtuuttoman pieniä, valikoinnissa voi olla outoja kriteerejä (yhdeällä kierroksella ei aluevaikuttavuudesta voitu palkita kasvukeskusten ammattikorkeakouluja) ja lopulta arvioinnin kohteena vain näytöt paperilla.

Tuottavuus

PIRAMK on toiminut erittäin pienin kustannuksin, mutta kun koulutusalarakennetta on viime vuosina muutettu liiketaloudesta sosiaali- ja terveystalouden suuntaan, sekä tulot että kustannukset ovat kasvaneet. PIRAMKissa muutama koulutusala alittaa valtakunnalliset keskiarvot koulutuksen hinnassa ja kaksi ylittää ne, kun taas TAMKIn kaikki koulutusalat ylittävät laskelman mukaan keskiarvohinnat. Keskiarvohinnat ovat tärkeitä, koska ne ovat ammattikorkeakoulujärjestelmässä rahoituksen perusta.

Korkeakoulujen välinen ero tuotantokustannuksissa on otettava huomioon korkeakouluja yhdistettäessä. Korkea hinta voi kertoa korkeasta laadusta, mutta myös organisointitavan ongelmista (korkeat tilakustannukset, niukat opiskelijamäärät, puuttuva toiminnallinen synergia). Matala hinta puolestaan voi viitata ulkoiseen tukeen, strategiaan valintoihin tai hyvin organisoituihin toimintoihin, mutta voi olla myös merkki henkilöstöressurssien riittämättömyydestä. PIRAMKIn kohdalla liiketalouden alan koulutus lkaalisissa on esimerkki siitä, että laadukasta toimintaa voidaan harjoittaa myös pienin kustannuksin.

Sekä PIRAMKissa että TAMKissa on seurattu koulutusalojen tuottavuutta ja tehty yhtäällä strategisia panostuksia (musiikki), toisaalla säästöjä (tekstiilitekniikka).

Toimipisteet

TAMK toimii kokonaan Tampereella kahdessa toimipisteessä, sen sijaan PIRAMKilla on toimintaa neljässä kunnassa. Pääosa PIRAMKin opiskelijoista (73 %) opiskelee Tampereella kolmessa eri toimipisteessä. Ikaalisissa on liiketalouden, matkailun ja tietojenkäsittelyn opiskelijoita (14 % kokonaisuudesta), Virroilla viestinnän ja liiketalouden opiskelijoita (8 %) ja Mäntässä liiketalouden ja tietojenkäsittelyn opiskelijoita (5 %). Virroilla on liiketalouden sisäänotto lopetettu ja Mäntässä tietojenkäsittelyn lopetettu, mutta terveysala aloitettu.

Alueellinen vaikuttaminen

Koulutustehtävän hyvä toteuttaminen on paras mahdollinen keino vaikuttaa alueelliseen kehitykseen. Hyvän toteuttamisen ketju lähtee työvoimatarpeiden arvioinnista ja niihin vastaamisesta korkeakouluopetukselle mahdollisella ja rationaalisella tavalla. Jos koulutusta on vähemmän kuin koulutettuihin kohdistuvaa kysyntää, jää alueen resursseja hyödyntämättä, kun taas kohtuuttoman laaja koulutus tuottaa alueelle rakenteellista työttömyyttä. Koulutuksen keinovalikoima on varsinkin aikuiskoulutuksen osalta laaja, ehkä liiankin monimuotoinen. Onnistuminen edellyttää tiivistä vuorovaikutusta työelämän, yritysten ja alueiden kanssa. Vähitellen myös jo ammattikorkeakoulun käyneen väestön täydennyskoulutustarpeet kasvavat.

Ammattikorkeakoulujen periaatteellinen kiinnittäminen työelämän tarpeisiin on luonnollisesti johtanut työnantajien kritiikkiin siitä, ettei esiintyviin tarpeisiin ole vastattu. On kuitenkin selvää, ettei mikään koulutus voi olla pätevä vastaus yksittäisten työpaikkojen ajankohtaisiin tarpeisiin. Tutkintokoulutus voi tuottaa vain yleisvalmiuksia, jotka auttavat opiskelijaa kehittämään työpaikalla tarvittavia erityisvalmiuksia. Haastatteluissa tuli esiin myös vanhastaan tuttu keskustelu siitä, että aiempaan opistokoulutukseen verrattuna koulutusta on viety liian teoreettiseen suuntaan, jolloin ammattikoulun ja ammattikorkeakoulun väliin on syntynyt tyhjiö. Jälkimmäisistä valmistuneiden perehdyttäminen ammattiin on jäänyt työpaikan vastuulle. Toisaalta tuli myös tunnustusta siitä, että koulutus on reagoinut kritiikkiin ja odotusten täyttäminen parantunut.

Ympäristön odotusten täyttämisestä hyvä esimerkki on rakennusmestarikoulutuksen aloittaminen TAMKissa. Hyvinvointitekniikan (terveydenhoito ja ikääntyneiden palvelut) koulutus yhdessä yliopistojen kanssa tai terveyshallintoon erikoistunut tietojenkäsittely taas ovat esimerkkejä toiminnoista, joihin kohdistuva kysyntä ei ole vielä välttämättä voimakasta, vaan eteneminen perustuu strategiseen analyysiin. Myös T&K-palvelu on tärkeä alueellisen vaikuttamisen keino tuodessaan tietoa työelämässä vaadittavan osaamisen muutoksista ja luodessaan pitkäjänteisiä yhteyksiä työpaikoille.

Koulutustarpeiden seuranta on keskeinen osa ammattikorkeakoulun tehtävää. PIRAMK on ostanut TE-keskuksesta yksilökohtaiset tiedot valmistuneiden työllistymisestä. Terveysalalla, jossa koulutus suuntautuu pitkälti julkiselle sektorille ja pätevyysvaatimukset ovat tärkeässä asemassa, käydään tiivistä vuoropuhelua keskeisten työnantajien ja korkeakoulun välillä. Pienten työnantajien työvoimatarpeen seuraaminen on hankalaa, mutta niihin on pyritty vastaamaan työnantajakyselyjen sekä opetussuunnitelmien kommentointitilaisuuksien avulla. Tärkeitä kosketuspintoja syntyy harjoittelussa, aikuiskoulutuksen eri muodoissa sekä maakuntakorkeakoulun kautta. TAMK on seurannut työvoimatarpeita koulutusala- tai klusterikohtaisten neuvottelukuntien kautta. Alueellisen vaikuttamisen kannalta on olennaista, että koulutus tunnistaa myös Tampereen seudun ulkopuolella esiintyviä osaamistarpeita.

Maakunnan kannalta tamperelaiset ammattikorkeakoulut luovat muuttovoittoa. Pirkanmaalle työllistyi suurempi osa opiskelijoista kuin alueelta rekrytoitiin. TAMKin kohdalla tämä muuttovoitto oli vuonna 2005 17 % valmistuneista ja PIRAMKin osalla 10 % (Yhteistyötä ja synergiaa 2008).

Maakuntakorkeakoulu on uusi toimintamuoto, jonka avulla tamperelaiset neljä korkeakoulua yhdessä toteuttavat koulutus-, tutkimus- ja kehitystoimintaansa Pirkanmaan seutukunnissa ja samalla tukevat niiden innovaatiotoimintaa. Vetovastuu on annettu PIRAMKille, jonka hallitus perusti vuonna 2007 toimintaa koordinoivien yliopettajien toimet Ikaalisiin, Mänttään ja Virroille. Seutukunnat osallistuvat tämän toiminnan rahoittamiseen.

Tutkimus- ja kehitystoiminta

T&K-toimintaan sisältyy kaksi toiminta-ajatusta. Yhtäältä on kysymys korkeakoulun oman koulutuksen relevanssin kasvattamisesta sekä pedagogiikan elävöittämisestä toiminnan avulla. Opinnäytteiden toteuttaminen kehittämissuunnitelmissa sekä opettajien oma tutkimustyö kuuluvat tähän joukkoon (Hyrkkänen 2007). Toisaalta T&K-toiminta on palvelua, jota korkeakoulu tuottaa ympäristölleen, usein tehtävään erikoistuneiden ammattilaisten voimin. Opettajien on usein vaikeaa sovittaa omat aikataulunsa näiden palveluhankkeiden vaatimuksiin (Lyytinen & Marttila 2008). Kaupungissa, jossa on kaksi suurehkoa yliopistoa ja toinen niistä vieläpä teknillinen, on selvää, että palvelufunktio jää ammattikorkeakouluilla pienemmäksi kuin sellaisella alueella, jossa ammattikorkeakoulu on yksin vastuussa maakunnallisesta T&K-toiminnasta.

TAMKilla on pitkä historia T&K-toiminnan parissa ja molempien korkeakoulujen osalta toiminta on kasvussa. Henkilötyövuosia kerääntyi TAMKissa 35 ja PIRAMKissa 27 vuonna 2006 (Yhteistyötä ja synergiaa 2008). Kansallisesti vertailtuna toiminta on suhteellisen pientä, mutta se perustuu valittuun toimintastrategiaan. Ammattikorkeakoulut ovat katsoneet järkeväksi toimia T&K-palvelujen osalta yliopistojen kanssa yhteistyössä; esimerkiksi TEKES-hankkeet toteutetaan lähes kaikki yliopistojen kanssa yhteistyönä. Koulutustehtävässä taas ei pyritä liikevaihdon maksimointiin, vaan sen keskeinen tehtävä on tukea opiskeluprosessia työelämän kanssa suunnitelluissa tavoitteellisissa kehittämissuunnitelmissa. Kaikkeen opiskeluun T&K ei liity, koska toiminta on keskitetty sektoreille, joilla osaaminen on vahvaa. PIRAMKin kulttuuriala erottuu edukseen opintopisteiden tuottamisessa T&K-toiminnan kautta.

T&K-toimintaa harjoitetaan myös puhtaasti ulkopuolisella rahalla. Kokonaisuudessaan toiminta sisältää huomattavan omarahoitussuuden eikä tuota voittoa. Esimerkiksi TAMKin T&K-toiminnan päärahoittajat ovat EU 28 % ja OPM 16 % (usein lääni), oma osuus on 25 %.

Opintojen jatkaminen

Ammattikorkeakoulujen ylempiin tutkintoihin rekrytoidaan vuonna 2008 yhteensä 135 opiskelijaa. Luku viittaa siihen, etteivät ylemmät tutkinnot ole vielä sellainen pääasiallinen koulutuksen jatkamisväylä, joksi opetusministeriö odottaa sen muuttuvan. Kun määrä on sidoksissa ammattikorkeakoulujen ja ministeriön sopimukseen, on ministeriöllä mahdollisuus täyttää tulevaisuudessa omat odotuksensa.

Tampereen yliopistoon kirjoitautui vuonna 2006 päävalintojen yhteensä 79 ammattikorkeakoulututkinnon suorittanutta ja 146 sellaista, jotka olivat opiskelleet edeltävänä syksynä ammatti-

korkeakoulussa (TAMKissa 40 ja PIRAMKissa 26). Lukujen pohjalla uskaltaa sanoa, että Tampereen yliopistossa noin 15 % aloittajista (N=1455) tulee ammattikorkeakoulusta. TAMKista ja PIRAMKista tulleet hakijat menestyivät pääsykokeissa hyvin (Jussila & Ahrio 2007). Koulutusjärjestelmän kokonaistoimivuuden kannalta ei ole yhdentekevää, miten yliopisto ottaa huomioon ammattikorkeakouluopinnot, mutta ei myöskään, miten ammattikorkeakoulu ottaa huomioon myöhempien yliopisto-opintojen mahdollisuuden. Tietyillä aloilla olisi mahdollista tehdä yliopistosta jatko-opintoväylä, ilman että ammattikorkeakoulututkintojen luonne muuttuisi.

Eri alojen välillä on nykyään selittämätöntä erilaisuutta siinä, miten ammattikorkeakouluopinnot luetaan opiskelijalle hyväksi yliopistossa. Tekniikan alalla hyväksilukeminen on laajaa, hoitotieteen alalla kohtalaista, sosiaalityössä suppeampaa ja kauppatieteissä lähes olematonta. Yhtäällä edellytetään, että kaikkien on suoritettava samat kurssit, kun taas toisaalla kysytään, onko opiskelija oppinut oppimaan ja ajattelemaan itse sekä miten hän pystyy toimimaan tällä nimenomaisella alalla. Professionaaliset intressit eivät selitä eroja – on vaikea nähdä että diplomi-insinöörien ja ekonomien intressit olisivat niin erilaiset, että ne selittäisivät erot yliopistojen suhtautumisessa ammattikorkeakouluinsinööreihin ja tradenomeihin.

Virtuaaliammattikorkeakoulu

Virtuaalikorkeakoulut perustettiin suurin toivein, mutta niitä on arvosteltu tulosten vähäisyydestä. Opintopisteitä onkin syntynyt vähän mm. siksi että opetuksen tuottaminen on suhteellisen kallista ja vaativaa. Opettajien on perehdyttävä aineistojen ohella myös teknologiaan. Oppimateriaali ei ole häiriöväpää ja vanhentuu siinä missä kirjallinenkin. Toisaalta odotukset olivat alkuvaiheessa aivan ylimitoitettuja. Virtuaaliammattikorkeakoulu ei ole täysimittaisia tutkintoja tuottava instituutio, vaan se on ennen muuta vauhdittanut verkko-opetuksen toteuttamista, lisännyt varsinkin aikuisille tärkeän etäopiskelun mahdollisuuksia sekä tukenut opintojen monimuotoistamista. Mahdollisuuksien hyödyntäminen vaatii resursseja ja motivaatiota, mutta jos niitä on, syntyy tärkeä ulottuvuus hyvään ammattikorkeakoulutoimintaan.

TAMK käyttää palvelua suhteellisen runsaasti eikä ihme, koska toiminnan keskus on omassa korkeakoulussa. PIRAMKin opintopisteistä tulee virtuaaliammattikorkeakoulusta hiukan keskitasoa pienempi osuus.

Tukipalvelut

Annettujen numeroiden valossa tukipalvelujen henkilöstö on TAMKissa selvästi PIRAMKia suurempi. Ero johtuu pääosin siitä opetuksen tukitoiminnan henkilöstöstä (laboratorioinsinöörit, ja -mestarit), jota tekniikan opetus edellyttää. Myös henkilöstö- ja taloushallinnon yhteenlaskettu määrä on TAMKissa suurempi, vaikka TAMK käyttää myös kaupungin palveluja. PIRAMK puolestaan suuntaa enemmän resursseja kirjasto- ja tietopalveluhenkilöstöön, mikä johtuu toimipisteiden runsaudesta (PIRAMKilla 7 toimipistettä, TAMKilla 2). Osin henkilöstölaskenta tuottaa myös näennäisiä eroja, jotka liittyvät rajanvetoon opetuksen ja tukipalvelujen kesken tai palvelujen ostamiseen tai myyntiin. Aidot erot taas liittyvät tavoiteltuun palvelutasoon ja muihin strategisiin valintoihin. TAMK ylläpitää uudempaa laitekantaa ja TAMKissa esitetyn arvion mukaan se on sähköisessä asioinnissa edellä naapuriaan.

Hallintomalli

Sisäisen hallinnon malli on kummassakin korkeakoulussa varsin keskitetty. Etenkin talous- ja henkilöstöhallinnon vaativuus on yleisesti johtanut siihen, ettei pitkälle desentralisoiduilla hallintomalleilla selviydytä ilman moninkertaista työtä. Keskittäminen turvaa erikoistuneen osaamisen, varahenkilöiden löytymisen, kyvyn tehdä päätöksiä kerralla oikein sekä mahdollisuuden selviytyä pienemmällä henkilökunnalla (vrt. Hallinnosta hallintaan 2005). Opetuksen tukipalvelut on kuitenkin järjestettävä sinne, missä opetus tapahtuu.

Valtion näkemykset muutostarpeista

Koulutustason nostaminen ja aloituspaikkojen supistaminen

Suomalaisten yleinen koulutustaso on matala, vaikka yleisesti muuta luullaan. Mitattaessa työvoiman koulutukseen osallistumista 25–64 -vuotiaiden ikäryhmän saaman koulutuksen pituuden perusteella Suomi sijoittui vuonna 2004 30 OECD-maan joukossa sijalle 23. Korkea-asteen koulutuksen suorittaneen väestön osalta Suomi oli sijalla 15.

Koulutustasoa pyritäänkin nostamaan nuoremmissa ikäluokissa. Tavoitteena on, että perusasteen jälkeisen tutkinnon suorittaneiden osuus 25–34 -vuotiaista nousee 92,5 prosenttiin vuonna 2015. Korkea-asteen osalta tavoitteena on, että 38,5 prosenttia 25–34-vuotiaista olisi suorittanut ammattikorkeakoulu- tai yliopistotutkinnon vuonna 2015. Vuoteen 2020 mennessä tavoite on 42 prosenttia. Edelleen tavoitellaan, että vuositasolla tulisi vähintään 60 prosentin työikäisestä aikuisväestöstä osallistua koulutukseen ja että osallistumisohjan tulisi kattaa paremmin nyt ali-edustetut ryhmät (OPM 2007a).

Opetushallitus on laatinut ennakointilaskelmia vuosien 2007–2012 koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman valmistelua varten. Lähtökohtana on ollut ikäluokkakehitykseen (16–21 -vuotiaat) sovitettu työelämän kysynnästä lähtevä koulutustarve. Laskelma tuotti tietopohjaa, jota opetusministeriö hyödynsi valmistelussa ja poliittinen päättäjä määräiti kehittämissuunnitelman tavoitteet. Ne merkitsivät sitä, että korkeakoulujen yhteenlaskettu aloittajataavoite vähenisi vuodesta 2006 vuoteen 2012 noin 6 prosenttia (Matti Kimarin viesti opetushallituksesta).

Koulutustason jatkuvan nostamisen ohella on valtion tavoitteena ollut jo pitkään tehokkuuden lisääminen: ”Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tulos- ja tavoiteneuvotteluissa korkeakoulujen toimintaa tarkastellaan käyttäen kriteereinä mm. vetovoimaisuutta, läpäisyä, tutkintoaikoja, tieteellistä julkaisuutoimintaa, resurssien tehokasta käyttöä ja tutkinnon suorittaneiden työllistymistä sekä elinikäisen oppimisen toteutumista” (OPM 2008a).

Valtion näkemys aloituspaikkojen vähentämisen suotavuudesta nojaa pitkälti oletukseen, että kaikkien kouluasteiden läpäisyä kyetään parantamaan ja keskeyttämistä vähentämään. Näin turvattaisiin se, että pienenevistä ikäluokista huolimatta korkeakoulututkinnon suorittaneiden määrä nousisi ja väestön koulutustaso paranisi. Lisäksi aikomuksena on lisätä ulkomaalaisten määrää. Usko keskeyttämisen vähenemiseen on niin vahva, että valtio on jo ryhtynyt suhteellisesti supistamaan sisäänottoja, vaikka hakijaikäluokat tulevat lakipisteeseensä vasta vuonna 2011.

Valtio perustaa odotuksensa keskeyttämisen vähentämisestä sille, että henkilökunta kehittää ohjausta, tiedotusta, neuvontaa sekä henkilökohtaista opiskelua ja opiskelijat saavat lisää opintotukea. Näin se uskoo tapahtuvan, samalla kun tuottavuusohjelma supistaa henkilökuntaa ja julkistalous on ennusteiden mukaan aiempaa tiukemmalla.

Valtio asettaa tavoitteeksi myös vähentää epätarkoituksenmukaista moninkertaista koulutusta. Tällä hetkellä ammattikorkeakoulun tutkinnon aloittavista on jo taustallaan samantasoinen tai korkeamman asteinen tutkinto nuorten koulutuksessa kahdella ja aikuisten koulutuksessa yhdeksällä prosentilla. Kun ammattikorkeakoulujen historia pitenee, osuudet kasvanevat. Moninkertaista koulutusta ei kuitenkaan säädösin nykyisestä rajoiteta ja ammatin vaihtoon tähtäävää koulutusta tarjotaan riittävästi, ilmoittaa opetusministeriö (OPM 2007a). Keinoja moninkertaisen koulutuksen vähentämiseen ei siis valtiolla ole.

Läpäisyasteen nostaminen on ollut pitkäaikainen haave, mutta siihen pääseminen edellyttäisi rajoituksia moninkertaisessa koulutuksessa, joita valtio ei halua asettaa, ja kasvavia taloudellisia panostuksia korkeakouluihin, mitä valtio ei näytä pystyvän tekemään. Tosiasiassa keskeyttäminen ei ole ammattikorkeakoulujärjestelmässä vähentynyt, vaan lisääntynyt vuodesta 2002 tasaisesti ja suhteellisen paljon (7,8 % – 9,8 %)(AMKOTA). Niinpä en voi pitää uskottavana sitä valtion unelmaa, että tutkintojen määrä kasvaisi, vaikka aloituspaikkoja karsitaan. Todennäköisempää on, että tutkintojen määrä ei kasva, mutta karsinta korkeakouluihin kovenee.

Korkeakoulurakenteen uudistaminen

Opetusministeriön keskeinen tavoite on tiivistää korkeakouluverkkoa nykyistä vahvempien ja laadukkaampien korkeakouluyksiköiden kehittämiseksi. Uudistuksen tavoitteita ovat:

- alueellisesti vahvemman ja vaikuttavamman korkeakouluverkon saavuttaminen
- koulutuksen ja tutkimuksen laadun ja vaikuttavuuden vahvistaminen
- korkeakoulujen roolin vahvistaminen innovaatiojärjestelmässä
- korkeakoulujen aikuiskoulutustehtävien ja -rakenteiden selkiyttäminen
- osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen ja joustava reagointikyky toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin
- osallistuminen kasvaville ja kansainvälistyville koulutusmarkkinoille.

Kokopäiväopintoja suorittavan opiskelijamäärän (FTE) tulisi aleta jaksolla 105 000:sta 95 000:een. Tällöin opiskelijoiden määrä opettajaa kohti supistuisi 17,8:sta 16:een. Tämä tarkoittaa, että vaikka valtion erityisenä tavoitteena on opiskelija/opettaja -määräsuhteen parantaminen, ei valtio aio lisätä opettajamäärää, vaan hoitaa tehtävän vähentämällä opiskelijamääriä. Tutkinnot eivät tästä kuitenkaan vähenisi juuri lainkaan, koska valtio olettaa läpäisyprosentin olevan jakson alussa 70,3 ja lopussa 76,0 eli nousevan tuntuvasti. Tutkinnon suorittaneiden työllistymiseen ei liitetä suuria kasvuodotuksia, ilmeisesti koska luvut ovat jo korkeata tasoa.

Ammattikorkeakouluja on 26 ja ne toimivat 68 paikkakunnalla. Tavoitteena on, että maassamme on enintään 18 pääsääntöisesti vähintään 2 500 kokopäiväopiskelijan ammattikorkeakoulua vuonna 2020 ja että ne toimivat aiempaa harvemmillä paikkakunnilla. Kasvukeskuksissa, joissa toimii useita ammattikorkeakouluja, on tarkoituksenmukaista muodostaa yksi vahva ammattikorkeakoulu, jolla on aiempaa paremmat edellytykset erityisesti kansainväliseen toimintaan. Tällä perusteella opetusministeriö katsoo perustelluksi rakentaa Tampereen ja Pirkanmaan ammattikorkeakouluista yksi 7 400 opiskelijan ammattikorkeakoulu. Yhdistymiseen edetään uudistamalla ammattikorkeakoulujen ylläpitorakennetta (OPM 2008a).

Yhdistämisen ohella on tarkoitus päätyä nykyistä selkeämpään profiloitumiseen. Kunkin ammattikorkeakoulun profiili painottuu eri tavalla opetuksen, työelämäkytkentöjen ja aluekehitystehtävän suhteen (OPM 2008a). Profiloitumisen ja yhdistäminen samanaikaisuus merkitsee voimakasta karsintaa koulutuksen tarjonnassa. Karsintakriteerejä tarkasteltaessa näyttää siltä, että selviytyjiä olisivat isot ja vetovoimaiset ammattikorkeakoulut, jotka antavat joustavasti relevanttia ja laadukasta koulutusta, käyttäen resurssinsa tehokkaasti (OPM 2007a). Karsinta on kuitenkin aina myös politiikkaa ja voi johtaa toisenlaisiin lopputuloksiin.

Kun lähtökohtana on, että koko merkitsee laatua, joutuvat pienet koulutusyksiköt suurennuslasin alle. Opetusministeriö huomauttaa, että ammattikorkeakouluissa on yli 200 alle 40 aloittajan koulutusohjelmaa. Osa ohjelmista toteutetaan hajautettuna usealle paikkakunnalle. Pieniä ohjelmia voidaan kuitenkin hyväksyä vain erityistapauksissa (OPM 2008).

Nuorisokoulutuksesta aikuiskoulutukseen

Opetusministeriön näkemys nuorten koulutustehtävän supistumisesta avaa tilaa aikuiskoulutuksen laajentamiselle. Sen merkitystä korostavat sekä työelämän nopeat muutokset että varttuneempien ikäryhmien heikohko koulutustaso. Aikuiskoulutuksen kokonaisuudistuksessa koulutusjärjestelmää kehitetään tukemaan nykyistä paremmin osaamisen päivittämistä, kehittämistä ja uudelleen suuntaamista. Tunnistetaan työssäkäyvien, työttömien ja muuten työelämän ulkopuolella olevien erityyppiset täydennyskoulutustarpeet ja kehitetään tarjontaa vastaavasti (OPM 2008a).

Erityisesti edistetään työn ohessa tapahtuvaa oppimista ja pätevoitymistä. Ammattitutkintojärjestelmää kehitetään, avoimen ammattikorkeakoulun toimintaa sekä täydennyskoulutusmahdollisuuksia laajennetaan, selvittäen samalla oppisopimustyypisen koulutuksen käyttömahdollisuuksia (OPM 2008a).

Erilaisten opiskelijoiden tavoittaminen

Opetusministeriö haluaa ohjelmassaan edistää sukupuolten välisen tasa-arvon toteutumista koulutuksessa. Tavoitteena on naisten ja miesten koulutustasoerojen pienentäminen ja työelämän segregaation vähentäminen tyttöjen ja poikien opiskeluvalintoihin vaikuttamalla. Erilaisten oppijoiden, eri vammaisryhmien ja kielellisesti ja kulttuurisesti eritaustaisten opiskelijoiden mahdollisuuksia koulutukseen parannetaan tukemalla esteetöntä opiskelua (OPM 2007a).

TAMK on Suomen miesvaltaisin ammattikorkeakoulu, PIRAMK Diakonia-ammattikorkeakoulun jälkeen naisvaltaisin. Taustana ovat pitkälti stereotyyppiset sukupuolittuneet opiskeluvalinnat, joihin korkeakoulut voivat vaikuttaa vain rajallisesti.

Joustavuutta ja ahtautta

”Ammatillisesti suuntautuneen peruskoulutuksen toisella tai korkea-asteella tuleekin perusammattitaidon lisäksi tarjota opiskelijalle niin laaja osaaminen, että se mahdollistaa työskentelyn vaihtelevissa työtehtävissä, on siirrettävissä työpaikasta toiseen, ja että se tarjoaa pohjan opiskelulle myöhemmällä iällä. Vastaavasti aikuiskoulutuksen tulee joustavasti tarjota opiskelumahdol-

lisuuksia työelämässä olevien osaamistason nostoon sekä muutostilanteisiin toimenkuvan muuttuessa ja mahdollisuuksia alan ja ammatin vaihtoon.” (OPM 2007a).

Joustavuusvaatimusta ei ole helppoa toteuttaa, sillä koulutussuunnittelu koetaan kummassakin ammattikorkeakoulussa kahlehditukseksi. Yleisopinnot ovat vähentyneet ja joko valtio (erityisesti terveysala) tai professiot pitävät opettajien tuella huolta spesifien ammatillisten oppisisältöjen laajentamisesta. Hämmäntää onkin, että valtio on estänyt eri koulutusaloja yhdistävien koulutusohjelmien toteuttamista, siitä on tamperelaisilla ammattikorkeakouluilla omat kokemuksensa (sosiaali- ja terveysalan yhteistyönä toteutetun kuntoutusalan koulutuksen lopettaminen PIRAMKista, TAMKissa liiketalouden ja viestinnän aloja yhdistävän verkkomedian koulutusohjelman lopettaminen). Valtion ohjausjärjestelmä ei edelleenkään taivu hyväksymään kahden koulutusalan yhteistä ohjelmaa.

Vapaasti valittavien opintojen määrä on ammattikorkeakouluissa erittäin niukka, mikä tuskin vastaa odotuksia korkeakouluopiskelun yksilöllisestä luonteesta eikä ainakaan vallitsevia käsityksiä työmarkkinoilla vaaditusta joustavuudesta tai työpaikalla tapahtuvan oppimisen tärkeydestä.

Yhdistäminen avaisi mahdollisuuden jatkaa suuremmissa mittakaavassa jo tehtyä työtä koulutusalojen sisältämien kulttuurirajoitteiden lieventämiseksi. Molemmat ammattikorkeakoulut ovat luoneet koulutushallinnon, jonka tarkoituksena on vähentää koulutuksen alalla miltei luonnonvoimana esiintyvää koulu- ja osastokeskeisyyttä. On syytä odottaa, että opetusministeriökin tukee laajapohjaisen osaamisen tuottamista.

Tilanteen määrittelyä

Valtion odotukset nuorten koulutuksen aloituspaikkojen vähentämisestä eivät juuri kohdistu Pirkanmaalle. Yhtäältä tämä arvio perustuu alueen tunnetusti voimakkaaseen kehitykseen, toisaalta siihen, että aloituspaikkoja on alueella suhteellisesti vähän, ja epäilemättä myös siihen, että pienten ja heikkojen toimipisteiden karsinta on jo viety sisäisessä kehitystyössä pidemmälle kuin maassa yleensä. Alueen kehityksen esteeksi ovat muodostumassa työvoimapula ja kansainvälistymisen keskeneräisyys. Ratkaisuksi molempiin sopii ulkomaisen työvoiman aktiivinen hankinta ja siinä ammattikorkeakoulu on strategisesti erinomaisessa roolissa.

Ammattikorkeakoulujen kehittäminen tapahtuu Tampereella ympäristössä, jossa toimii kaksi yliopistoa, joista molemmat ovat tuntuvasti suurempia kuin ammattikorkeakoulut yhteensä. Yliopistojen läsnäolo rajoittaa ammattikorkeakoulujen mahdollisuuksia esimerkiksi tutkimus- ja kehittämistoiminnan ja aikuiskoulutuksen laajentamisessa, mutta myös avaa mahdollisuuksia syventämisen suuntaan. Korkeakoulujen yhteistyö (UNIPOLI) merkitsee niille kaikille suurta mahdollisuutta, mutta samalla vaatii jokaiselta oman paikan ja yhteistyösuhteiden sovittamista kokonaisuuteen. Ammattikorkeakoulujen onnistunut yhdistäminen helpottaa ratkaisuja, jotka vapauttavat resursseja uusiin koulutusavauksiin sekä laadun nostamiseen.

Tampereen ammattikorkeakoulujen yhdistämisessä ei ole mahdollista samalla lisätä profiloitumista, vaan se merkitsee kahden vahvasti profiloituneen korkeakoulun profiilien yhdistymistä ja entistä monialaisemman ammattikorkeakoulun syntymistä. Tuskin kukaan voi odottaa, että Suomen toiseksi suurimmassa väestökeskittymässä olisi ammattikorkeakoulu, joka ei toimisi kaikilla pääaloilla. Perustehtävät liiketalouden, sosiaali- ja terveysalan sekä tekniikan koulutuksessa on yksinkertaisesti pakko hoitaa; kulttuuripuolella voidaan profiloitua pidemmälle.

Jos kaksi hyvin menestyvää ammattikorkeakoulua yhdistetään niin edullisessa ympäristössä kuin Tampereella, ei tavoitteena voi olla muu kuin koulutustehtävässään Suomen paras ammattikorkeakoulu.

Haastattelujen suorittaminen ja muu aineisto

Kohdennetuissa ryhmähaastatteluissa olen pyrkinyt selvittämään korkeakoulujen hallituksen, ammattijohdon, koulutusyksiköiden ja tukipalveluiden johtavien henkilöiden, opiskelijoiden, sijaintikuntien johdon ja muiden sidosryhmien käsityksiä yhdistämisen suotavuudesta ja edellytyksistä. Molemmat ammattikorkeakoulut ovat toimittaneet kiitettävästi aineistoa kaiken aineiston mitä olen pyytänyt ja pyytämättäkin.

Yhdistämisen hyödyt ja haitat

Pirkanmaalle perustettiin aikanaan kaksi ammattikorkeakoulua valtion tahdosta. Valtio ei halunnut pieniä, yksialaisia korkeakouluja, mutta ei myöskään yhtä yhteistä. Valtion näkemys korkeakoulujen sopivasta määrästä on muuttunut 2000-luvulle ja yksi lähtökohta yhdistämiskustelulle onkin opetusministeriön julkilausuma näkökanta (OPM 2008a). Samaan aikaan myös pirkanmaalaiset toimijat ovat alkaneet liputtaa yhdistämisen puolesta. Tämän ja muiden samaan kokonaisuuteen liittyvien selvitysten käynnistäminen kertoo Tampereen kaupungin aktivoitumisesta. Rinnalla kulkevat myös suunnitelma tamperelaisten ammattikorkeakoulujen ja Jyväskylän ammattikorkeakoulun yhteistyörakenteesta sekä yliopistoallianssin kehittäminen tamperelaisten yliopistojen ja Jyväskylän yliopiston yhteistoimintaa varten.

Selvitystyöni tuloksen eräänlainen runko on seuraava luettelo PIRAMKin ja TAMKIn yhdistämisen eduista ja haitoista.

Yhdistämisen edut

- tukipalvelujen tuottavuus (työvoimapulan uhka)
  - opiskelijapalvelut
  - kirjastopalvelut
  - kansainvälinen toiminta
- hallinnon tuottavuus
  - päätösten vähentäminen (myös osakeyhtiö-muoto)
  - tietojärjestelmien kustannukset
  - taloushallinnon kustannukset
  - hallintohenkilöstön osaaminen
- kansainvälinen toiminta
  - rekrytointitarpeet
  - kieliopetus
  - kansainvälinen T&K-toiminta
- rajapinnoille syntyvät mahdollisuudet
  - monialaisen korkeakoulun kyky vastata uusiin kysymyksiin (esim. ympäristö)
  - tekniikka/terveys/sosiaaliala/kulttuuri/liiketoiminta – välille syntyy myös vähän hyödynnettyjä rajapintoja
  - monialaisuuden etu maakuntakorkeakoulun toiminnassa
  - yliopistoyhteistyön helpottuminen

- eri alojen opiskelijoiden toimiminen yhdessä, liittymäpinnat etenkin projekti- ja päättötöissä
- vapaasti valittavat opinnot
- koulutuksen synergia
  - päällekkäisyyksien hyödyntäminen
  - opetukseen investoiminen
  - tilojen yhteiskäyttö
- suurempi koko
  - näkyvyys ja neuvotteluvoima, kamppailu kasvusta ja profiileista
  - alueellinen vaikuttavuus, työelämäyhteydet
  - joustamisvara ympäristön muuttuessa
  - isojen hankkeiden hallinnointi ja rahoitus (riskien hallinta)
- TAMK:n brändi
- yhteisen kampuksen mahdollisuudet

Yhdistämisen haitat

- profiilien menetykset
  - kulttuurien sulautumisen vaikeus
- muutosriskit
  - byrokratisoituminen, ohjattavuus
- muutokustannukset
  - tietotekniikka, tietojärjestelmät

Työssä on tullut vastaan koko joukko optimistisia, mutta myös pessimistisiä kommentteja. Myönteisiin kuuluvat seuraavanlaiset:

- synergiahaittoja ei tästä yhdistämisestä tule
- menestystä ei synny ilman että täytyy uudistaa, luoda ja karsia
- syntyy mahdollisuus tehdä sujuvampi hallinto, varsinkin TAMK:iin
- kulttuurit sulautuvat, kun luodaan uutta toimintaa rajapinnoille
- hyötyjä syntyy, kunhan saadaan aikaan yhteisiä tiloja ja pedagoginen strategia.

Kriittisiä kommentteja:

- hanke ei lähde korkeakoulujen sisältä, vaan ulkopuolisista paineista
- mitä hyötyä yhdistämisestä olisi, kun päällekkäisyyttä on niin vähän?
- onko mikään rakenneratkaisu tuottanut koskaan parempia ammattilaisia?
- tähänastisten yhdistämisten synergiahyötyjä ei vielä tyhjennetty, opiskelijat eivät käytä nykyistäkään kirjoja
- byrokratia saattaa lisääntyä, TAMK:n kallis hallintotapa voi levitä myös PIRAMK:iin
- kulttuurien yhteensovittaminen kestää; huoli insinöörikulttuurin painovoimasta
- mitä toimipisteille Tampereen ulkopuolella tapahtuisi?
- kuunnellaanko prosessissa opiskelijoita, syntyykö opiskelulle ja opiskelijakunnille haittoja?
- sääli että pitää jatkaa vielä tätä yhteensovittamista, mitä on tehty 10 vuotta
- voiko kaikki olla valmista 2010 alussa?

Luen kriittisiä kommentteja niin, että ne ovat samalla tavalla varauksellisia kuin kaksi viimeistä optimistista kommenttia. Ne viittaavat yhdistämisen riskeihin, jos prosessia ei toteuteta taitavasti. Kritiikki ei mitätöi niitä etuja, joita yhdistämisellä voidaan saavuttaa, jos se tehdään hyvin. Jos ylläpitäjät tekevät hyviä päätöksiä ja muutosprosessia johdetaan näkemyksellä ja taidokkaasti, yhdistäminen kannattaa.

Mahdolliseen yhdistämiseen liittyvät muutosehdotukset

Koulutustehtävän painottaminen

Koulutustehtävän erinomainen hoitaminen on ammattikorkeakoulujärjestelmän ykköstehtävä ja samalla suuri mahdollisuus, koska tutkimus ei kilpaile koulutuksen kanssa niin kuin yliopisto-maailmassa. Menestys tässä tehtävässä luo ammattikorkeakouluille tilaa keskittyä asioihin, joissa ne ovat korvaamattomia. Työelämälähtöisyyden voimakas painottaminen merkitsee puolestaan sitä, etteivät ammattikorkeakoulut ole sama asia kuin ns. opetusyliopistot.

Nuorten koulutus

Koulutussuunnittelun keskeisimpiä tehtäviä ammattikoulusektorilla on suunnata koulutus niille aloille, joilla tutkinnon suorittaneilla on hyvät mahdollisuudet työllistyä. Opetushallituksessa laadittu ammattirakenne-ennuste vuoteen 2020 korostaa työllisyyden kasvua palvelusektoreilla. Kasvavan työllisyyden pääammattiryhmiä ovat palvelutyö, sosiaali- ja terveysalan työ, opetus- ja kasvatustyö, kulttuuri- ja tiedotustyö, muu johto- ja asiantuntijatyö sekä rakennusalan työ. Laskevan työllisyyden pääammattiryhmiä taas ovat maa- ja metsätaloustyö sekä toimistotyö. Vakiintuvan työllisyyden ammattiryhmiä ovat teollisuuden työ, liikenne- ja logistiikkatyö sekä turvallisuusalan työ (OPM 2007a).

Tämä tarkoittaa, että tekniikan alalla on varauduttava huomattavasti aiempaa läheisempään yhteistyöhön palvelualojen kanssa, varsinkin kun teollisuus itsessään muuttuu palveluliiketoiminnan suuntaan. Toinen suuri trendi on, että julkispalvelujen tuottamistavan muuttuessa on liiketaloudellisista taidoista hyötyä lähes joka ammatissa. Kolmas trendi on monin tavoin läpitunkeva kansainvälistyminen, mikä ei edellytä ainoastaan kykyä kansainväliseen vuorovaikutukseen vaan myös sopeutumista elämiseen kulttuureissa, joiden arvot ja toimintatavat poikkeavat syvästi suomalaisista.⁵ Kaikki edellä mainittu heijastuu kulttuurialoihin, jotka eivät ole luonteeltaan työelämälähtöisiä: kulttuurialojen opinnoissa on pidettävä huolta siitä, että työllistämistä tukevaa osaamista on tarjolla.

Kaikki tämä yhdessä tarkoittaa sitä, että opetusministeriön on syytä alkaa aidosti tukea koulutusaloja yhdistävien tutkintojen tuottamista. Toinen olennainen kommentti on, että koulutustarpeen laajuuden vuoksi voitaisiin esimerkiksi liiketalouden perustaitoja hyvin tuottaa myös yliopistojen kanssa yhdessä.

Uusille koulutusaloille lähteminen ei ole helppoa tilanteessa, jossa koulutusjärjestelmää ollaan keskittämässä. Näkemykseni mukaan kannattaa kuitenkin selvittää mahdollisuuksia turvallisuusalan koulutuksen aloittamiseen, sillä on varmaa että alalla tarvitaan tulevaisuudessa enemmän korkeakoulututkinnon suorittanutta työvoimaa. Onko mahdollisuuksia yhteistyöhön Tampereella sijaitsevan Poliisiammattikorkeakoulun kanssa?

Opetusministeriö edellyttää, että koulutusohjelmat järjestetään niin, että sisäänottojen tavoiteko-
ko on pääsääntöisesti vähintään 40 opiskelijaa. Korkeakoulujen välisistä työnjaoista sopimalla

---

⁵ Tarvitaan valmennusta ja tukea kansainvälisiin tehtäviin, jotta asiantuntijat ja heidän läheisensä selviytyvät niistä myös ihmisinä ilman perhe- tai henkilökohtaisia tragedioita.

koulutusvastuita järjestetään suuremmiksi kokonaisuuksiksi. Pienillä aloilla voidaan toteuttaa sisäänottoja vuorovuosina. Aloilla, jotka ovat korkeakoulun profiilin kannalta tai kansallisesti merkittäviä, voidaan näistä määrällisistä tavoitteista perustellusti poiketa (OPM 2007a).

Ohjeen tarkoituksena on vähentää heikosti toimivia, erillisiä koulutusohjelmia, mutta tavoitteena ei voi olla koulutusinnovaatioiden ja erityisosaamisen kehittämisen vaikeuttaminen eikä kansainvälistymisen hidastaminen. Uusia ohjelmia ei aina voi kokeilla laajamittaisina ja vuorovuosina tapahtuvat sisäännotot puolestaan lisäävät välivuotia. Pienet ohjelmat ovat perusteltuja, jos niissä on vetovoimainen idea ja jos toimintaympäristö tukee niitä riittävän voimakkaasti mm. harjoittelussa ja T&K-toiminnassa.

Opetusministeriö vaatii koulutuksen läpäisyasteen nostamista nykyisestä keskimäärin noin 70 %:sta vähintään 80 %:iin.⁶ Tämä edellyttäisi tehokkaita toimenpiteitä opintojen keskeyttämisen vähentämiseksi. Myös epätarkoituksenmukaista, pitkäkestoista moninkertaista koulutusta tulee vähentää. Ministeriö tahtoo kuitenkin varata ammatillisen koulutuksen suorittaneille mahdollisuuden edetä korkeakouluopintoihin, erityisesti ammattikorkeakouluihin.

Vaatimukset keskeyttämisen vähentämisestä jäänevät hyvää tarkoittaviksi toiveiksi, vaikka ministeriö lisäisikin keskeyttämisen painoarvoa rahoitusmallissa. Korkeakoulujen toiminta keskeyttämisen vähentämiseksi edellyttäisi opetus- ja tukipalveluresursseja⁷, joita ministeriö ei kuitenkaan aio suunnitelmiansa mukaan lisätä. Työelämän imua ei korkeakoulu voi estää.

Rajapinnoille meneminen on tärkeää mutta ei aina helppoa: opettajat ja opiskelijat on motivoitava ja työnantajille viestittävä uudesta rekrytointimahdollisuudesta. Rajapinnalla menestymisen mahdollisuudesta kertoo kuitenkin esimerkiksi oikeustradenomikoulutus, mikä on ollut yksi keino lisätä kiinnostusta liiketalouden alan opintoihin. Samalla ohjelma hyödyntää Tampereen erityistä koulutusprofiilia.

Haastattelussa tuli vastaan myös sellainen innovaatio, että liiketalouden opiskelussa voisi koota eri alojen opiskelijoista tiimejä tekemään projekteja ja oppia samalla toimintaa moniammatillisten tiimien kanssa, joiden kanssa miltei joka työpaikalla joutuu varmasti tekemisiin (Kankaala).

Opintojen ohjauksessa ja opiskelijoiden henkilökohtaisissa opintosuunnitelmissa korostuu opiskelijan työuran hahmottuminen opintojen aikana. Tätä tuetaan kehittämällä harjoittelua sekä kytkeällä opinnäytetöitä työelämän tarpeita palveleviin tutkimus- ja kehitystyöhankkeisiin.

Lahjakkuusreservien tarkemmaksi käyttöön ottamiseksi ministeriö tahtoo edistää sukupuolten välisen tasa-arvon toteutumista koulutuksessa. Tavoitteena on naisten ja miesten koulutustaserojen pienentäminen ja työelämän segregaaation vähentäminen tyttöjen ja poikien opiskeluvalintoihin vaikuttamalla. On kuitenkin vaikeaa taistella median vahvistamia stereotyyppejä vastaan. Tampereellakin on toteutettu lukuisia projekteja eri aikoina, mutta marginaalisin tuloksin. Sairaanhoidossa poikia saa ensihoitoon ja tekniikassa tyttöjä ympäristötekniikkaan, mutta yleensä nuorten valinnat ovat tavanmukaisia.

---

⁶ Lukuvuonna 2004–2005 ns. laskennallinen läpäisy oli lukiokoulutuksessa noin 89 prosenttia, ammatillisessa peruskoulutuksessa noin 70 prosenttia, ammattikorkeakouluissa noin 66 prosenttia ja ylemmässä korkeakoulututkinnossa noin 63 prosenttia (OPM 2007a).

⁷ Keskeyttämisen vähentämiseksi kehitetään opinto-ohjausta, koulutusta koskevaa tiedotusta ja neuvontaa, opiskelijavalintaa, opintotukea, opiskelun henkilökohtaistamista ja opintojen seurannan järjestelmiä, kodin ja koulun yhteistyötä sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa, sanoo ministeriö (OPM 2007a).

Ministeriö odottaa, että erilaisten oppijoiden, eri vammaisryhmien ja kielellisesti ja kulttuurisesti eritaustaisten opiskelijoiden mahdollisuuksia koulutukseen parannetaan tukemalla esteetöntä opiskelua. Päämäärä on mainio, mutta siihen ei päästä ilman resursseja.

Aikuiskoulutus

Opetusministeriön huomattavimpia reformeja tällä suunnittelukaudella on ammattikorkeakoulujen ohjauksen joustavuuden lisääminen. Tarkoituksena on mahdollistaa tutkintotavoitteiden puitteissa resurssien kohdentamisen vapaasti nuorten tai aikuisten tutkintoon johtavaan koulutukseen. Tämä tulee johtamaan aikuiskoulutuksen lisääntymisen ja nuorten koulutuksen supistumiseen.

Uudistuksella on olennainen vaikutus siihen vahvasti työelämälähtöiseen koulutukseen jota harjoitetaan pienissä toimipaikoissa. Aikuiskoulutuksen kasvu lisää mahdollisuuksia pitää toimintoja yllä kaikissa toimipisteissä. Muutostrendi vahvistuu, jos työvoimapula vähentää nuorten haeutumista koulutukseen.

Ministeriö kaavailee myös, että ylemmistä ammattikorkeakoulututkinnoista muodostuu pääasiallinen jatkokoulutusväylä ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneille. Se tarkoittaisi ylempien tutkintojen opiskelijamäärien tuntuvaa lisäämistä.

Erikoistumisopinnot ovat tarkkaan suunnattua ja monesti myös tilattua koulutusta työnantajien tarpeisiin ja niiden laajeneminen työelämän vaatimusten myötä on perusteltua. Täydennyskoulutus koostuu ammattikorkeakouluissa yleensä lyhyehköistä tapahtumista. On perusteltua, että tämäntyyppinen koulutus tapahtuu ulkoisella rahoituksella. Avoin ammattikorkeakoulu taas on luonteeltaan enemmän yksilölähtöinen kuin edelliset, ja antaa mahdollisuuden opintoihin useilla koulutusaloilla työajan ulkopuolella. Opinnot luetaan hyväksi, jos opiskelija siirtyy suorittamaan tutkintoa. Avoin toiminta on mainio keino madaltaa kynnystä varsinaisten tutkinto-opintojen aloittamiseen. Esimerkiksi kieliopiintojen osalta koulutuksen sisällöt menevät kuitenkin lähelle kesäyliopistojen ja kansalaisopistojen kenttää. Maakuntakorkeakoulu on lupaava innovaatio, joka luo tuntosarvet tuottamaan signaaleja maakunnan tarpeista. Lupaukseen sisältyy liikkuvuus: koulutusta ja osaamista sinne, missä sitä tarvitaan, silloin kun sitä tarvitaan. Jos lupaukset täyttyvät, infrastruktuurin ylläpitokustannuksissa voidaan säästää.

Ammattikorkeakoulujen rahoitusta aiotaan kehittää nykyistä kannustavammaksi siten, että rahoitus määräytyy nykyistä enemmän tutkintotavoitteiden ja suoritettujen tutkintojen sekä koulutuksen laadun perusteella. Tämä merkitsee, että aloituspaikkojen perusteella tulee vähemmän rahaa, keskeyttäminen tulee korkeakoululle kalliimmaksi ja niiden on panostettava enemmän tutkintojen loppuunsaattamiseen. Jotta tutkintojen taso ei laske, tuodaan koulutuksen laatu entistä voimakkaammin kriteeristöön. Operaatiota on kuitenkin vaikea toteuttaa niin että valtio todella kontrolloisi tutkintojen tasoa. Se edellyttäisi loppuotoiden ulkoista tarkastamista brittitapaan.

Opetuksen laadun kehittämistyö

Koulutuksen laadun salaisuus on neljässä prosessissa. On saatava toimimaan

- opettajien rekrytointi,
- opettajien motivointi,
- opiskelijoiden rekrytointi ja

- opiskelijoiden motivointi.

Tietysti myös opetusresursseja on oltava riittävästi.

Opettajien rekrytointi oli ammattikorkeakoulujen alkuvaiheessa hidasta, kun tehtävästä kiinnostuneilla ei ollut vaadittua koulutusta. Nykyään opetushenkilöstöä on Tampereella yleensä hyvin tarjolla. Haastatteluissa tuli esiin vaikeus saada sivutoimisia opettajia hyvin palkatulla alalla sekä tietyt rekrytointivaikeudet kauempana päätoimipaikasta. Rekrytointivaikeuksien voi odottaa lisääntyvän ja siksi korkeakoulujen kiinnostavuus kilpailukykyisinä työnantajina onkin noussut myös opetusministeriön ohjelmaan (OPM 2008a). Ehkä tässä on myös syytä viitata teknillisen alan korkeakoulutuksen strategiaan, jossa varoitetaan että omistajaohjauksessa kuntien lyhyen aikavälin tavoitteet korostuvat helposti koulutuksen pitkäjänteisen laadun parantamisen kustannuksella (Tekniikan Akateemisten Liitto 2007).

Opettajien motivoinnissa on palkkausjärjestelmällä ja osaamisen ylläpitämisellä suuri merkitys. Nykyiset palkkausjärjestelmät palkitsevat hyvää henkilökohtaista suoriutumista vain niukasti. Palkan lisät perustuvat ennemminkin lisätöihin kuin parempaan työhön. Molemmat ammattikorkeakoulut tekevät runsaasti työtä opettajien taitojen ylläpitämiseksi, ohjelmat ovat perusteelliset ja resurssit kunnossa. Pätevyyden ylläpito sisältyy henkilöstön kehittämissuunnitelmaan, sisäiseen tavoitesopimusprosessiin sekä kehityskeskusteluihin. Suunnitelmassa painottuu työelämäyhteyksien ylläpito, mikä onkin keskeinen asia ammattikorkeakoulun perustavoitteiden kannalta. On vähemmän selvää, miten ammattikorkeakoulu ylläpitää muita kuin työelämään ja pedagogiikkaan liittyviä valmiuksia. Niilläkin on merkitystä, sillä antaahan ammattikorkeakoulu tieteen tuloksiin perustuvaa opetusta.

Opettajien osaaminen on koulutuksen kivijalka ja sen päivittäminen on välttämätöntä, jos halutaan edetä kohti ammattikorkeakoulua, jonka opetus tunnustetaan maan parhaaksi. Ammatillisen opettajakorkeakoulun hyödyntäminen on tässä olennainen resurssi. Uusi ammattikorkeakoulu tarvitsee uuden pedagogisen strategian. Ministeriö korostaa opetushenkilöstön jatko- ja täydennyskoulutuksen kohdentamista koulutukseen, joka luo osallistuvia työtapoja, erilaisia oppimisympäristöjä (mm. verkko-opetustaitoja) sekä valmiuksia kohdata erilaisia oppijoita monikulttuurisessa yhteiskunnassa. Nämä tehtävät vaativat resursseja. Toteutuksessa on syytä pitää huolta siitä, ettei yksikään opettaja voi väistää velvollisuutta pitää yllä ammatitaitoaan.

Hyvien opiskelijoiden rekrytointi on ammattikorkeakoulun menestyksen kannalta avainasia. Tässä Tampere on maan paras resurssi. Kaupungin tunnustettu vetovoimaisuus heijastuu suoraan opiskelijoiden hakeutumiseen. Tämä on ylittämätön lähtökohta maan parhaan ammattikorkeakoulun rakentamiselle. Viihtyisäksi koettu ympäristö tukee myös opiskelijoiden motivointia, vaikka koulutuksen mielekkyyttä onkin siinä ratkaisevassa roolissa. Tutkinnon pitää olla opiskelijalle tärkeä, harjoittelun kiinnostavaa, opetuksen inspiroivaa ja opiskelukulttuurin avara ja positiivinen. Vapaasti valittavia opintojaksoja on syytä lisätä.

Asema kansallisessa koulutusjärjestelmässä on helpompi osoittaa, jos myös laatukilpailusta tulee palkintoja. Sitä varten voitaisiin kehittää portaittain etenevä huippuyksiköiden kasvattamisjärjestelmä, josta esimerkiksi Jyväskylän yliopistolla on erittäin hyvät kokemukset.

Toimipisteet

Opetusministeriö moittii korkeakouluja monista pienistä ja kapea-alaisista aluetoimipisteistä, joiden yhteydet korkeakoulukokonaisuuteen ovat heikot (OPM 2008a). Tämä kritiikki osuu pahemmin moneen muuhun ammattikorkeakouluun, mutta koskee myös PIRAMKia.

Pieniä toimipisteitä epäillään monin argumentein. Sanotaan, että suuriin toimipisteisiin verrattuna koulutus tulee kalliimmaksi, että opettajia ja opiskelijoita on vaikeampi rekrytoida ja he hakeutuvat herkästi muualle ja että koulutuksen ja alueellisen työvoimatarpeen yhteys on usein ohut. Sanotaan, että ainoa motiivi toimipisteen olemassaololle on paikallinen taloudellinen intressi. Toisaalta Markkulan (2006, 93–98) tutkimus kertoo, että pienten yksiköiden opiskelijat ovat tyytyväisimpiä opiskeluaansa, opettajiinsa ja saamaansa ohjaukseen.

Jos yksikkökoko takaisi loistavan tuloksen, kaikki suomalainen koulutus pitäisi kai järjestää Helsingissä. On kuitenkin vaikea osoittaa mitään yleistä logiikkaa, sillä eri asioilla on erilaiset alueelliset kontekstit. Esimerkiksi PIRAMK kertoo toimivansa pienissä toimipisteissä keskitasoa matalammin kustannuksin, koska niissä on edullisempi kustannusrakenne ennen muuta infrastruktuurin osalta. Yhteys toisen asteen koulutuksen, jota päätoimipaikoilla ei ole, mahdollistaa tilojen käytön ja tukipalvelujen tehokkaan hyödyntämisen. Suuressa keskuksessa on omat ongelmansa, kuten harjoittelupaikkojen saatavuus ja niihin liittyvät kustannukset. Vetovoima voi yleisesti ottaen olla keskuksessa suurempi, mutta todella vetovoimaista erityiskulttuuria on helpointa rakentaa pieneen yksikköön, jonka opiskelijat kokevat yhteisöksi (Markkula 2006, 93–98). Pienuuden ja läheisyyden etuja voi liittyä myös työnantajakontakteihin. Suuret työnantajat keskuksen ulkopuolella voivat kokea tuntevia rekrytointivaikeuksia, jos kaikki koulutus on yhdessä päätoimipaikassa.

Pääongelma on opiskelijoiden hakeutuminen. Jos tutkinnon suorittamiseen kykeneviä opiskelijoita ei tule riittävästi, koulutus on pakko lopettaa. Ratkaisevassa asemassa on siis vetovoima ja sen saavuttaminen edellyttää pieniltä yksiköiltä enemmän innovatiivista ponnistusta kuin isoilta. Sen sijaan heikon yksikön nojaaminen kunnan tukeen syö kansantaloudesta julkisia resursseja, joita tarvittaisiin kipeämmin muualla. Huomattakoon, että ympäristön kysyntään nähden ylisuuri koulutusyksikkö tuottaa väistämättä työllistymisvaikeuksia.

Sivutoimipisteiden erityinen mahdollisuus on aikuiskoulutuksessa. Työssäkäyvien aikuisten koulutus ei voi tapahtua etäällä, vaan se on järjestettävä työssäkäyntialueiden puitteissa. Onnistuneita esimerkkejä on mm. Mäntästä ja Vammalasta. Varsin hyvä tiivistys sivutoimipisteiden problematiikasta tuli PIRAMKin opiskelijakunnalta: Elinvoimaista on tuettava!

Kansainvälisyys

Opetusministeriön tavoitteena on, että ulkomailta tulevien osuutta korkeakoulujen opiskelijoista ja henkilöstöstä nostetaan edelleen. Samalla toteutetaan tukitoimia ulkomaisten opiskelijoiden ja tutkijoiden sitouttamiseksi Suomeen (OPM 2007a). Tähän asti näitä ministeriön tavoitteita tukevaa rahoitusta ei ole juuri ollut, mutta nyt näyttää politiikka olevan muuttumassa.

Korkeakoulujen kansainvälisen koulutuksen tavoitteena voi olla englanninkielisen koulutuksen tarjoaminen

- suomalaisille opiskelijoille kansainvälisiä tehtäviä varten
- kansainvälisille työmarkkinoille siirtyville ulkomaisille opiskelijoille ulkomaisella

rahoituksella

- työorientoituneen maahanmuuton tukeminen kielellisesti joustavan koulutuksen avulla sekä
- koulutuksen tarjoaminen kehitysapuna.

Jokainen näistä tehtävistä vaatii omat lähtökohtansa. Ensimmäinen tehtävä on historiallisesti tuttu, mutta uutta on toisen ja kolmannen tehtävän laajeneminen. Neljännen suhteen korkeakoulut odottavat optimistisinä suomalaisen kehityspolitiikan muutosta.

Eläköityminen on niin nopeaa, että ulkomaalaisille on nyt tilaa suomalaisilla työmarkkinoilla. Jos ulkomaalaisten halutaan todella tulevan työmarkkinoille, heidät on valmennettava ja heille on luotava edellytykset sopeutumiselle yhteiskuntaan. Tässä koulutus on ratkaisevassa asemassa. Ulkomaisiin opiskelijoihin kannattaa panostaa tosissaan. Samalla on syytä ymmärtää, että maahanmuuton nopea lisääminen ei ole riskivapaa asia. Kantaväestön asenteet eivät ole nyt negatiivisia, mutta ne voivat muuttua nopeasti. Tätä riskiä pienennetään hoitamalla maahanmuuttoprosessia hyvin.

Ammattikorkeakouluilla on mainio positio houkutella englanninkielisen koulutuksen avulla ulkomaisia opiskelijoita, sillä aloittajien nuoruus ja perheettömyys helpottavat liikkuvuutta. Työelämäläheinen koulutus runsaine harjoitteluineen avaa helpomman reitin lähestyä vierasta yhteiskuntaa kuin yliopistokoulutus (Kankaala), varsinkin jos opiskelijalla on puutteita sekä suomen että englannin kielen taidoissa. Ammattikorkeakoulu voi tarjota oivallisen kotouttamisympäristön. Tämän positiivisen kuvan toteutuminen edellyttää kuitenkin opiskelijoiden huolellista rekrytointia ja runsasta panostusta opiskeluprosessin kaikkiin ulottuvuuksiin. Portit työelämään ja jatko-opintoihin ovat auki, jos koulutus onnistuu.

Opetusministeriö ilmoittaa, että korkeakoulut kehittävät yhteistyötään osaamisen viennin kehittämiseksi painopistealoillaan. Kansainvälisissä toisen syklin korkeakoulututkintoon johtavissa koulutusohjelmissä kokeillaan lukukausimaksujen perimistä EU- ja ETA-alueen ulkopuolelta tulevilta opiskelijoilta. Kokeiluun kuuluu stipendijärjestelmä ulkomaisille vähävaraisille opiskelijoille. Lukukausimaksukokeilulle luodaan kriteerit, joiden mukaan sen onnistumista arvioidaan ja tehdään päätös lukukausimaksujen perimisen jatkamisesta tai niistä luopumisesta. Ulkomaille suuntautuva tilauskoulutus tehdään mahdolliseksi (OPM 2007a).

Valtion suunnitelmiin sisältyy siis uusi ansaintalähde, joka koskee ammattikorkeakoulujen osalta ylempiä tutkintoja. Tämä lisää tuntuvasti kiinnostusta kehittää englanninkielisiä tutkinto-ohjelmia. Kansainvälisen rekrytoinnin ja markkinoinnin heikkojen traditioiden vuoksi korkeakoulujen on toimittava laajapohjaisessa yhteistyössä, mutta myös rakennettava omia kanaviaan intressiensä realisoimiseksi. Kaupungin ja maakunnan kannattaa tässä tukea voimakkaasti korkeakoulujaan.

Ministeriö edellyttää, että suomalaisille korkeakouluopiskelijoille ja henkilöstölle tulee turvata riittävä kielitaito kansainväliseen yhteistyöhön opiskelussa ja työelämässä. Ammattikorkeakouluopintoihin valmentavaa koulutusta lisätään ja sen rahoitus turvataan ottamalla se osaksi ammattikorkeakoulujen perusrahoitusta. Tavoitteena on, että maahanmuuttajien osuus korkeakoulutettavista vastaa heidän osuuttaan koko väestöstä. Ulkomaalaisille opiskelijoille tulee pystyä tarjoamaan riittävästi myös suomen kielen opintoja, jotta työllistyminen suomalaisille työmarkkinoille on mahdollista. Opetushenkilöstön riittävän kielitaidon varmistamiseksi valtio ryhtyy vaatimaan vieraskielistä opetusta antavia opettajia osoittamaan opetuskielen taitonsa kielitutkinnolla tai muulla tunnustettavissa olevalla tavalla (OPM 2007a).

Kansainvälistäminen muodostaa suuren ja monipuolisen paketin, joka tukee korkeakoulujen sekä ympäristön intressejä ja saa varmasti valtion tukea. Valmius sen hankkimiseen ja vastaanottamiseen on syytä luoda viipymättä. Pirkanmaalla on nyt aika rakentaa kokonaisuohjelma ulkomaalaisten ja maahan jo muuttaneiden opiskelijoiden koulutusta varten. Tämä edellyttää mm. opiskelijoita valmentavan koulutuksen järjestämistä, opettajien rekrytointia ja valmentamista sekä alueellisten rahoitusjärjestelyjen hiomista. Opettajapula tulee olemaan tosiasia, rekrytointikelpoisten opettajien löytäminen on vaikeaa. Yksi avainasia on lisätä maahanmuuttajataustaisten opettajien määrää ja sitä varten heidän mahdollisuuksiaan osallistua opettajankoulutukseen on parannettava. Harjoittelupaikkojen löytäminen on yksi pullonkaula, pienten työnantajien ei ole helppoa antaa työhönsä englanniksi. Myös tukipalvelujen toteuttaminen englannin kielellä edellyttää resursointia.

Ohjelmaa tarvitaan, vaikka valtio ei katsoisikaan Pirkanmaata merkittäväksi maahanmuuttoalueeksi ja kaavailemansa pilottiohjelman kohteeksi. Eri teemoja varten tarvitaan erilaisia rakenteita; joitakin tehtäviä kannattaa hoitaa yhteistyönä kaikkien korkeakoulujen, joitakin kaikkien ammattikorkeakoulujen tai paikallisten korkeakoulujen kesken ja joitakin myös toisen asteen oppilaitosten kanssa.

Ulkomaisten korkeakoulujen kanssa yhteistyössä toteutettavassa koulutuksessa painotetaan nyt laadukkaiden kaksois- ja yhteistutkintojen kehittämistä. Molemmilla ammattikorkeakouluilla on laajat yhteistyöverkot, mutta tärkeämpiä ovat kiinteät kumppanuussuhteet, joiden varaan voi rakentaa yhteistutkintojakin. Pysyvät verkostot, joiden piirissä suunnitellaan harjoittelua ja T&K-toimintaa sekä analysoidaan koulutustarpeita, tukevat myös alueellista vaikuttavuutta. Käytännössä on helpointa edetä liiketalouden, tekniikan, matkailun ja ravitsemuksen sekä kulttuurin aloilla, koska niiden toimintaympäristö on kansainvälinen. Terveys- ja sosiaalialoilla mahdollisuuksia rajoittaa se, että asiakastyössä on yleensä osattava hyvin suomea.

Tutkimus ja kehitystoiminta

Ammattikorkeakoulujen opetuksen kehittämisen painopisteenä on opiskelijan ja työelämän välisten suhteiden syventäminen opintojen aikana. Yksi keino tähän on kytkeä tutkimus- ja kehitystyö tiiviimmin osaksi opetusta. Opetusministeriö haluaakin kaksinkertaistaa T&K-hankkeissa suoritettujen opintopisteiden määrän. Ministeriö edellyttää, että ammattikorkeakoulut uudistavat tutkimus- ja kehitystyön strategiansa tiiviissä työelämän ja muiden innovaatiojärjestelmän keskeisten toimijoiden kanssa (OPM 2008a). Pyrkimyksellä on merkitystä sekä työelämäkytkentöjen että pedagogisten keinojen monipuolistamisen kannalta.

Jos opiskelijasta tulee toiminnan subjekti, se tukee varmasti hänen opiskelumotivaatiotaan. T&K-toiminnan liittäminen opetukseen saisi olla laajempaa, esimerkiksi Markkulan (2006, 50) mukaan T&K-hankkeet jäävät suomalaisille opiskelijoille yllättävän vieraiksi. T&K-työ avaa myös tärkeän mahdollisuuden edetä osaamista yhdisteleillä ”hybridialoilla” (ks. Marttila ym. 2007), joiden parissa taas syntyy pohjaa ”hybridikoulutukselle”. Mutta mahdottomia odotuksia ei T&K-toimintaan kannata liittää kaupungissa, jossa toimii Tampereen teknillinen yliopisto. Opinnäytteiden hankkeistaminen on sinänsä molemmissa korkeakouluissa jo varsin yleistä: TAMK edustaa maan kärkeä (91 %) ja PIRAMKissa hankkeistettujen osuus oli 77 % vuonna 2007.

Sosiaalialan korkeakoulutuksen suunta (2007) korostaa, että T&K-toiminnalla on paljon mahdollisuuksia palvella kansalaisia suoraan ja että se voisi tapahtua myös yhteistyönä luodun in-

novaatiokeskuksen puitteissa. Raportissa esitetty idea vanhustyön innovaatiokeskuksesta sopii mainiosti myös Tampereelle.

Alueellinen vaikuttavuus

Alueellisen innovaatiopolitiikan näkökulmasta kehitys perustuu oppimiseen (tiede, taito, ihmisten tarpeet), tehokkaaseen vuorovaikutukseen ja luovaan soveltamiseen. Kaikki tämä yhdistyy aidosti innovatiivisessa toimintaympäristössä. Vaikka innovaation hyödyntäminen vaatiikin nopeutta ja tehokkuutta, tarvitaan innovaatioiden synnyttämiseen usein ensin tilaa ja aikaa (Kautonen 2008). Ammattikorkeakoulu saattaa hyvinkin luoda innovatiivisen kohtaamispaikan, mutta miten on ajan laita?

Koulutuksen aluevaikutus maksimoituu, kun koulutetut työllistyvät ja saavat hyvän toimeentulon, työnantajat saavat tarvitsemansa työntekijät, harjoittelupaikkoja on riittävästi ja koulutuksen yhteydessä sekä syntyy että leviää innovaatioita, jotka vahvistavat yhteiskunnan eri toimintojen vaikuttavuutta.

Ilmiö rakentuu kuitenkin hyvin eri tavoin sen mukaan, mistä alueesta puhutaan. Ei ole varmaa, että aluevaikutuksen panos–tuotos -suhteen maksimoimiseksi koulutusta pitää järjestää kaikilla alueilla. Kysymys kannattaa asettaa myös toisin panoin: mikä hyödyttäisi kuntaa X eniten? Tarvitaanko kiinteää koulutustoimipistettä vai liikkuvaa maakuntakorkeakoulua? On liian aikaista arvioida, millaiseen liikkuvuuteen maakuntakorkeakoulu todella pystyy. Jos taas puhutaan ulkomaalaisten kouluttamisesta ulkomaisia työmarkkinoita varten, löytyy vaikuttavuus Pirkanmaalla siitä henkisestä ja taloudellisesta panoksesta, jonka opiskelija antaa alueelle opiskeluvaiheessa ja mahdollisesti myös tutkinnon suorittamisen jälkeen..

Aluetalouden kannalta koulutuksen vaikutuksia ei voi typistää työllistymiseen. Kysymys on myös palkkatasosta ja työn kerrannaisvaikutuksista. Eri alojen välittömät ja välilliset vaikutukset ja tuottavuusnäkökulmat ovat varsin erilaiset.

Koulutusinstituutioiden ulkopuolelta katsottuna olisi eduksi saada nykyistä enemmän selkeyttä aikuiskoulutukseen. Mitä vaihtoehtoja on tarjolla ja mitkä ovat koulutuksen kustannukset osapuolille? Mihin tarvitaan nimenomaan ammattikorkeakoulua? Jos täydennyskoulutuksen oletetaan kantavan kustannuksensa, syntyykö katetta ja onko kustannusten seuranta riittävää?

Yliopistoyhteistyö

Duaalimalli edellyttää erilaisia sisältöjä ja painotuksia, mitkä mahdollistavat osaamistarpeiden monipuolisen tyydyttämisen. Voimavarojen tarkoituksenmukaisen käytön mahdollistamiseksi ja opetuksen laadun varmistamiseksi voidaan yksittäisiä oppisisältöjä kuitenkin alueellisesti toteuttaa ja hankkia yhteistyönä. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tuleekin vakiinnuttaa korkeakoulusektoreiden alakohtaisia yhteistyörakenteita yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen rehtorien neuvostojen johdolla (OPM 2008a).

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen päällekkäistä toimintaa kannattaa vähentää. Keskustelun kohteena ovat olleet varsinkin tutkintokoulutuksen päällekkäisyys, tahmeus siirryttäessä tutkinnosta toiseen, subventiot täydennyskoulutusmarkkinoilla ja tukipalvelujen rationaalisempi tuottaminen.

Päällekkäisyydestä puhuttaessa on yliopistoissa arvosteltu ammattikorkeakoulujen ylempiä tutkintoja lähinnä sellaisten teemojen kohdalla, joissa molemmat antavat opetusta. Keskeinen esimerkki on johtamiseen ja liiketoimintaosaamisen liittyvä koulutus. Ongelmat kiertyvät pitkälti kysymykseksi, mihin ammattikorkeakoulututkinto oikeuttaa yliopistossa. Jos tutkinnon suorittaneiden on kohtuuttoman hankalaa hakeutua yliopistojen tarjoaman aikuiskoulutuksen piiriin, kasvavat perustelut ylempään ammattikorkeakoulututkinnon ylläpitämisen puolesta.

Tavallaan sama hyväksilukemisen ongelma koskee siirtymäsäännöksiä. Siirtyminen insinööriopinnoista DI-opintoihin on historiallisesti joustavaa ja siltaopintovaatimukset kohtuulliset. Tästä syystä kaikki ammattikorkeakoulut eivät ole panostaneet ylempien tutkintojen kehittämiseen (tekniikan koulutuksen yhteistyöryhmä). Myös hoitotieteen osalta hyväksilukemista koskevat sopimukset näyttävät olevan kunnossa. Sen sijaan on vaikea löytää perusteluita hyväksilukemisen kirjavuudelle sosiaalitieteissä tai kauppatieteiden piirissä vallitseville jyrkille näkemyseroille.

Ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen välisestä yhteistyöstä täydennyskoulutuksessa tekee ehdotuksen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistusta valmisteleva johtoryhmä (OPM 2008a).

Haastatteluissa tuli esiin arvio, että yliopistoyhteistyö on Tampereella helpompaa kuin pääkaupunkiseudulla. Tästä on tosiaan merkkejä nimenomaan kirjastoyhteistyön, opiskelijapalvelujen, rekrytointipalvelujen sekä kansainvälisen toiminnan (SITR) hallinnoinnin ja opetuksen osalta. Edellä on jo käsitelty edessä olevia vaativia tehtäviä kansainvälisen opiskelijarekrytoinnin osalta. Lupaavalla näyttävällä etenemisalue olisi organisoida yhdessä monitieteisiä ja -alaisia opetuskokonaisuuksia (esim. Asian Studies) sekä tukea opiskelua niillä rajapinnoilla, joilla eri korkeakoulujen opiskelijoiden intressit kohtaavat. Tamperelaisilla korkeakouluilla on huomattavia yhteisiä intressialueita. Hyvinvointitekniologia on jo löydetty, mutta mainittakoon tässä nyt muutamia muitakin: palveluihin liittyvä tekniologia ja liiketoiminta erityisesti suhteessa ikääntymiseen, tilaaja-tuottaja -mallin kehittäminen sekä työelämän laaja kokonaisuus. Viimemainitun kohdalla voisi jopa harkita opetuksen, tutkimuksen ja kehitystoiminnan kokoamista Lundin yliopiston työelämäkorkeakoulun tapaan.

Kaupin alueella on fyysisen läheisyyden takia syytä tutkia joidenkin tuki- ja opiskelijapalvelujen tarjoamista yhdessä. Tilojen ja laitteiden käyttöä sekä hankintaa yhteistyössä on käsiteltävä jo suunnitteluvaiheessa.

Opetusministeriön tässä vaiheessa riittämättömäksi arvioiman Unipolin mahdollisuuksien tutkimista on hyvä jatkaa. Varsinainen testi on korkeakoulujen kyky luoda tutkinto-opetusta koskevia yhteistyökäytäntöjä. Myös syvempää hallinnollista yhteistyötä kannattaa harkita. Mitä hyötyä ja haittaa olisi siitä, että tamperelaiset korkeakoulut eivät pitäisi ainoastaan yllä yhteistyöareenaa, vaan osallistuisivat myös toistensa päätöksentekoon?

Ammattikorkeakoulu yhteistyö

Yhteistyö muiden ammattikorkeakoulujen kanssa keskittyy pyrkimykseen rakentaa alueellista yhteistyötä Jyväskylän ammattikorkeakoulun kanssa sekä Arenen piirissä vallitsevaan kansalliseen yhteistyöhön.

Keskisen Suomen ammattikorkeakoulujen konsortio on Jyväskylän, Pirkanmaan ja Tampereen ammattikorkeakoulujen vapaaehtoinen ja strateginen yhteistyömuoto, jossa tavoitteena on keski-

näisen työnjaon ja yhteistyön avulla vahvistaa kyseisten ammattikorkeakoulujen kilpailukykyä, vaikuttavuutta sekä koulutuksen laatua. Suunnittelutyö on käynnissä ja yhteisiä hankkeita on jo lähdetty rahoittamaan. Tukipalveluissa yhteistyö voisi merkitä tuottavuutta, varmuutta ja korkeampaa palvelutasoa.

Eteläinen naapuri on Hämeen ammattikorkeakoulu, joka toimii osin Pirkanmaalla. Työnjakoa HAMK:n kanssa on syytä seurata kaikilla osa-alueilla. Omistuspohjan erilaisuus merkinnee kuitenkin sitä, että hallinnollinen yhteistyö tulee olemaan ohuempaa kuin JAMK:n kanssa.

Uusi organisaatio

Yhteisen toimintaorganisaation luominen on ammattityötä, joka voi perustua ainoastaan nykyisten organisaatioiden yksityiskohtaiseen tuntemukseen. Niinpä rehtorit valmistelevat ehdotusta tulevasta organisaatiosta.

Keskeinen näkökulma tähän työhön on, että yhteistyö ei riitä – se on peitenimi integraation puutteelle – vaan ammattikorkeakoulujen on yhdistyttävä. Tämä taas edellyttää organisaatiota, joka ei pyri ylläpitämään nykyisiä eroja. Molemmat korkeakoulut ovat onnistuneet purkamaan osastojen ja koulujen hegemoniaa eikä yhdistämisen tarkoituksena ole palauttaa sen kasvualustaa. Uuden johtamisjärjestelmän on rakennettava tämän lähtökohdan mukaisesti niin, että koulutusalat ovat helposti saatettavissa yhteistoimintaan.

Yhteistoimintaodotukset koskevat erityisesti teknologiaa ja liiketaloutta, joiden merkitys on kasvanut kaikessa yhteiskunnallisessa toiminnassa. Teknologinen ja liiketaloudellinen ymmärrys ei enää ole jotain, mitä tarvitaan teollisuuden ja kaupan piirissä, vaan myös esimerkiksi terveys-, sosiaali- ja kulttuuripalvelujen parissa tehtävässä työssä.

Yhteistä korkeakoulua ei synny ilman yhteistä toimintakulttuuria. Siihen ei päästä itsestään, sillä toimintakulttuureissa on ilmeisiä eroja. Ensinnäkin TAMK on fyysisesti jo varsin tiivis rakenne, kun taas PIRAMK koostuu monista toimipaikoista, joista osa kokee asemansa uhatuksi. Toiseksi on olemassa huolia koulutusalojen erilaisesta painosta. Tekniikan asema koetaan Suomessa yleensäkin vahvaksi ja sekä yksityisen että julkisen sektorin suosimaksi, kun taas sosiaali-, terveys-, sekä kulttuurialojen asema on heikompi. Tuleeko tämä heikentämään viimeainittujen menestysedellytyksiä, kysytään.

Tämäntyyppisiin huolenaiheiden lieventämiseksi on uuteen korkeakouluun tietoisesti luotava yhteinen kulttuuri- ja arvoperusta. Sellaista ei luoda äkkiä eikä välttämättä parhaalla tavalla myöskään vain keskustelemalla kulttuurista ja arvoista, vaan se syntyy, kun yhteistä kehittämistyötä tehdään kaikilla tasoilla.

Tukipalvelut

Tukipalvelujen yhdistäminen on sekä välttämätöntä että tuntuva mahdollisuus tuloksellisempaan toimintaan, mutta hyötyjen saavuttaminen edellyttää huomattavia ponnisteluja ja lisäresursseja ylimenovaiheessa. Korkeakoulujen yhdistäminen ei ole mahdollista integroimatta hallintoa. Tänäpä se tarkoittaa lukuisten tietojärjestelmien työstä integrointia, varsinkin kun atk-järjestelmissä ja tietostrategioissa on huomattavia eroja. Asenteet ovat kuitenkin molemmissa korkeakou-

luissa myönteiset ja suunnittelutyötä on jo käynnistetty esimerkiksi opiskelijoihin kohdistuvien palvelujen yhdistämiseksi.

Opintopalvelut

Opetusministeriö tavoittelee opintojen ohjauksen kehittämistä niin, että se saisi suorittamaan tutkinnot tavoiteajassa ja opiskelijat siirtyisivät työelämään ja jatko-opintoihin nykyistä nopeammin. Sitä varten on henkilökohtaisten opintosuunnitelmien toteutusta ja seurantaa kehitettävä järjestelmälliseksi niin, että opiskelijaa voidaan tukea opintojen eri vaiheissa. Seurannan toteuttamiseksi kehitetään sähköisiä järjestelmiä. (OPM 2007a).

Yksi keino opintoaikojen lyhentämiseksi ja opiskelijoiden liikkuvuuden helpottamiseksi sekä korkeakoulujärjestelmässä että koulutuksen ja työelämän välillä on parantaa aiemmin hankitun osaamisen tunnustamista (OPM 2007a). Tämän merkityksestä on tässä raportissa puhuttu jo aiemmin. Erityisesti aikuiskoulutuksen vaatimuksiin on luotava valmiuksia näyttöihin perustuvien jaksojen liittämisestä tutkintoihin.

Kirjastopalvelut

Kirjastoyksiköitä ja toimipisteitä on ammattikorkeakoulusektorilla erittäin paljon. Aineistojen hankinta tapahtuu kuitenkin nykyisin siinä määrin verkkojen kautta, että fyysisten toimipisteiden määrää voidaan vähentää. Opetusministeriön kehoitus UNIPOLI-yhteistyöhön kirjasto- ja tietopalvelujen kokoamiseksi on varteenotettava ja yhteistyömahdollisuudet muidenkin kirjastoverkkojen kanssa on syytä selvittää.

Rahoitus

Ammattikorkeakoulujen yhdistäminen avaa mahdollisuuksia säästöihin, jotka tapahtuvat ensisijaisesti hallinnossa ja tukipalveluissa, mutta jossain määrin myös koulutuksessa. Uutta panostusta tarvitaan kansainvälisen toiminnan kasvattamiseen ja opetuksen laadun vahvistamiseen. Alkuvaiheessa korkeakoulujen yhdistäminen vaatii hallinnon ja tukipalvelujen uudistamiseen investointeja, jotka tuottavat myöhemmin säästöjä. Toiminnallinen yhdistäminen edellyttää myös fyysisiä uudelleenjärjestelyjä eli rakennusinvestointeja.

Pitkällä jaksolla ei ole vaikeaa hankkia ulkoista rahoitusta tehtäviin, joista kunnat ja työnantajat tulevat hyötymään. Suosittelemme keskittymistä kansainvälistämiseen ja koulutuksen laatua parantaviin toimenpiteisiin. Tutkimus- ja kehitystyön resursoinnin vahvistaminen on eniten työnantajien, mutta myös alueiden intressien mukaista.

Muutoksen organisointi

Jos yhdistämisestä päätetään, on siirryttävä muutoksen johtamiseen. On jaettava vetovastuut, piirrettävä tuleva organisaatio ja perustettava suunnitteluryhmät vailla viivytyksiä. Ripeys varmistaa, että henkilöstö ja opiskelijat tietävät osallistuvansa muutostyöhön. Huomattava valmius suunnittelutyön käynnistämiseen on jo olemassa, sillä prosesseja pantiin keväällä 2008 liikkeelle osana Keskeisen Suomen ammattikorkeakoulujen konsortiotyötä.

Seuranta

Koulutus- ja tutkimusrakenteiden kehittämiseksi ammattikorkeakoulut uudistavat strategiansa vuoteen 2010 mennessä, kertoo opetusministeriö. Yksi olennainen tehtävä on miettiä tarkkaan, mitä kriteerejä halutaan tulevaisuudessa seurata ja millaisia tietokantoja siihen tarvitaan.

Nykyinen tapa seurata toiminnan tuloksellisuutta ammattikorkeakoulusektorilla keskittyy pitkälti nuorten koulutukseen ja erityisesti sen tehokkuuteen. Jatkossa syntyy varmasti luonnostaankin enemmän kiinnostusta aikuiskoulutuksen ja englanninkielisen koulutuksen onnistumiseen. Laatuksikkökilpailuja en pidä riittävänä keinona ylläpitää koulutuksen laatua, koska heikkoudet ovat aivan yhtä tärkeä ilmiö kuin suurenmoisuudet. Miten koko opettajakunta pitää valmiutensa ajan tasalla, on aivan keskeinen kysymys. Työllisyyttä ja tyytyväisyyttä koulutukseen on mieluummin seurattava pari vuotta valmistumisen jälkeen kuin valmistumishetkellä. Työnantajapalautteen systematisoimisessa on yhä toivomisen varaa.

Valkeakoski

Valkeakoskella annettava koulutus kiinnostaa uutta korkeakoulua ja sen ylläpitäjiä, koska Valkeakoski sijaitsee Pirkanmaalla. Ammattikorkeakoulujärjestelmän perustamisvaiheeseen liittyneiden ristiriitojen vuoksi Valkeakoskella toimii kuitenkin Hämeen ammattikorkeakoulu. Toimipisteessä toteutetaan englanninkielistä koulutusta tekniikan ja liiketalouden alalla. HAMK ei aio aloittaa suomenkielistä koulutusta Valkeakoskella.

Valitun toimintamallin mahdollisuudet liittyvät valtakunnalliseen intressiin laajentaa englanninkielistä koulutusta, mikä samalla saattaa tuoda uutta väestöä Valkeakoskelle. Toisaalta suuret kaupungit ovat vetovoimainen kilpailija englanninkielisen opetuksen alalla, mikä lisää keskeyttämisen riskiä. Strategia hyödyntää vain ohuesti alueen nuorten halukkuutta pysyä ja opiskella kotiseudulla; esimerkiksi kaupunkia kiinnostavaa sairaanhoitajakoulutusta ei näin synny.

Tällä hetkellä Valkeakosken kaupunki ei näe tarpeelliseksi tulla osakkaaksi mahdollisesti syntyvään uuteen tamperelaiseen ammattikorkeakouluun ylläpitävään yhtiöön (Valkeakosken kaupunginhallituksen kirje 11.7.2008). HAMKin ja sen hallintotavan, joka antaa kaupungille huomattavan vaikutusvallan, katsotaan palvelevan Valkeakosken tavoitteita hyvin.

Autonomian välttämättömyys

Tämän aikakauden korkeakoulureformien tarkoituksena on tehdä korkeakouluista autonomisempia. Muutama vuosikymmen sitten oli korkeakoulujen tuominen lähemmäksi julkista valtaa keino laajentaa korkeakoulutusta ja turvata sen rahoitus, mutta nykyisessä reformiaallossa on huomio kiinnitetty korkeakoulujen tehokkaaseen johtamiseen ja organisointiin. Uusi tärkeysjärjestys liittyy korkeakoulutuksen kasvaneeseen arvoon tuotannontekijänä, pyrkimykseen käyttää resurssit tehokkaasti ja korkeakoulujen välisen kansainvälisen kilpailun käynnistymiseen.

Reformilla on kaksi keskeistä lähtökohtaa. Ensinnäkin korkeakoulujen ei pidä toimia liian läheisessä riippuvuussuhteessa poliittisesta johdosta. Poliittisesti motivoituidut päätökset tuottavat turbulenssia, joka haittaa sitä valtavan pitkäjänteistä rakennustyötä, mitä korkeakoulun kehittäminen edellyttää. Toiseksi korkeakoulujen ei sovi toimia osana julkista hallintokoneistoa. Korkeakoulut

seuraavat hyvin erilaista toiminnallista logiikkaa kuin virastot ja jokainen yritys tarkastella korkeakoulua muiden virastojen joukossa vahingoittaa korkeakoulun toimintaa.

Korkeakoulun autonomian keskeinen edellytys on taloudellinen autonomia. On olennaista, että yhdistäminen tuottaa uudelle ammattikorkeakoululle samantyyppisen taloudellisesti autonomisen aseman kuin Pirkanmaan ammattikorkeakoululla on nyt. Puoskarin (2004) analyttinen vertailu kuntien harjoittamasta ammattikorkeakoulujen ohjauksesta tukee tätä näkökulmaa. Haluan sanoa tämän yksiselitteisesti: autonominen vastuu omasta kehityksestä on välttämätön edellytys sille, että ammattikorkeakoulut kannattaa yhdistää.

Lopuksi

Koulutuksen näkökulmasta PIRAMK:n ja TAMK:n yhdistäminen on suositeltavaa. Yhdistäminen vahvistaa kansainvälisen toiminnan resurssipohjaa, kasvattaa kaikinpuolista vetovoimaa, parantaa edellytyksiä toimia sidosryhmien kanssa, helpottaa innovatiivisten koulutusohjelmien syntyä ja tukee hallinnon ja tukipalvelujen rationaalista toimintaa, lisäten näin mahdollisuuksia nostaa uusi ammattikorkeakoulu maan koulutuksen ykkösasemaan. Näin luodaan myös valmiudet maksullisen englanninkielisen koulutuksen käynnistämiseen. Päätoimipisteiden fyysinen läheisyys luo poikkeuksellisen hyvän tilaisuuden nopeaan ja todelliseen yhdistymiseen. Operaatio tuottaa alkuvaiheen kustannuksia ennen muuta tilojen uudelleenjärjestelyn ja tietojärjestelmien uusimisen vuoksi, mutta laadukas koulutus tuottaa niin moninaista etua ympäristölleen, että ylläpitäjien kannattaa tämä investointi tehdä. Laadun tavoittelu edellyttää, että uuden ammattikorkeakoulun talous on vahva ja hallinto itsenäinen.

Viitatut lähteet:

- AMKOTA. Opetusministeriön tietokanta.
- Hallinnosta hallintaan (2005) Helsingin yliopiston hallinnon arviointi 2004–2005. Ulkopuolisen arviointiryhmän raportti. Helsingin yliopiston hallinnon julkaisuja 7/2005.
- HAUTAMÄKI, ANTTI (2007) Sarkomaa ja yliopistoreformi. Blogi: *KestavaInnovaatio.fi* 2.3.2008.
- HYRKKÄNEN, URSULA (2007) Käsitteistä ajatuksen poluille: Ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystoiminnan kehittäminen. Helsingin yliopiston verkkojulkaisut.
- JUSSILA, MATTI & AHRIO, LEENA (2007) Havainnot uusien opiskelijoiden koulutustaustasta vuoden 2006 päävalinnoissa. Opinto- ja kansainvälisten asiain osaston julkaisusarja: Tutkimuksia ja selvityksiä 51. Tampereen yliopisto.
- KAUTONEN, MIKA (2008) Alueellinen innovaatiopolitiikka Suomessa: miten, mistä, mihin? PTT-katsaus 29 (2), 10-18.
- LYYTINEN, ANU & MARTTILA, LIISA (2008) Ammattikorkeakoulujen tutkimus- ja kehitystoiminta – haasteita ja mahdollisuuksia. Tiedepolitiikka 33 (1), 31–39.
- MARKKULA, JAANA (2006) Ammattikorkeakoulu opiskelijan silmin. Opinnot, opintojen ohjaus ja vaikuttamismahdollisuudet. Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö OTUS rs. 28/2006. Helsinki.
- MARTTILA, LIISA ym. (2007) Uutta luomassa. Ammattikorkeakoulu osana uusien osaamisalojen alueellisia kehittäjäyhteisöjä. Työelämän tutkimuskeskus, työraportteja 78/2007. Tampere: Tampereen yliopisto.
- OPM (2008c) Kuvataiteen koulutus ja tutkimus Suomessa 2007. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2008:11.
- OPM (2008b) Maailman parasta metsä-, puu-, ja paperiosaamista. Metsäsektorin koulutuksen kehittäminen Suomessa. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2008:1.
- OPM (2007a) Koulutus ja tutkimus vuosina 2007–2012. Kehittämissuunnitelma.
- OPM (2007b) Lisää liiketoimintaosaamista korkeakouluista. Liiketoimintaosaamisen selvitysryhmän raportti. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:38.
- OPM (2007c) Sosiaalialan korkeakoulutuksen suunta (2007) Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:43.
- OPM (2008a) Korkeakoulujen rakenteellisen kehittämisen suuntaviivat 2008–2011. PM 7.3.2008.
- PENTTILÄ, JOHANNA (2008) Kävin kokeileen kepillä jäätä. Tutkimus opintojen keskeyttämisestä Tampereen ammattikorkeakoulussa. Tamkon julkaisusarja no. 1. Tampere.
- PUOSKARI, PENTTI (2004) Kunta ja ammattikorkeakoulu. Kunnallisan alan kehittämissäätiön tutkimusjulkaisut, nro 46. Helsinki: KAKS.
- RAUDASKOSKI, LEENA (2000) Ammattikorkeakoulun toimintaperustaa etsimässä. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research nr. 166. Jyväskylä.
- RAUHALA, PENTTI (2007) Ylempien ammattikorkeakoulututkintojen korkeakoulupoliittinen rooli. Teoksessa Levonen J. (toim.) Ylempi ammattikorkeakoulututkinto – Työelämäläheistä asiantuntemusta kehittämässä. Hämeenlinna: HAMK, 21–28.
- SIPILÄ, JORMA (2007) Valta yliopistossa. Tampere: Vastapaino.
- Sivistyspoliittinen ministerityöryhmä (2008) Maakuntien ja korkeakoulualueiden aloittajavoitteet vuodelle 2012. Opetusministeriön tiedote 16.5.2008.
- Teknillisen korkeakoulutuksen kansallinen yhteistyöryhmä (2008) Teknillisen korkeakoulutuksen kansallinen strategia: Yhteistyössä tekniikasta hyvinvointia. Helsinki: Tekniikan Akateemisten Liitto.
- Tilastokeskus 23.5.2008. Maahanmuuttoa ja muuttovoittoa ennätysmäärä 2007 (online)
- Yhteistyötä ja synergiaa (2008) Keskeisen Suomen ammattikorkeakoulujen konsortion strategia (luonnos 16.6.2008).

Liite 1: Haastatteluihin ja kuulemisiin osallistuneet

Tampereen ammattikorkeakoulun johtoryhmä:

Markku Lahtinen, rehtori
Kaisa Lahtinen, vararehtori
Risto Masonen, hallintopäällikkö
Mikko Naukkarinen, johtaja
Aura Loikkanen, johtaja
Maarit Jääskeläinen, johtaja/TAOKK
Perttu Heino, tutkimusjohtaja
Tuija Kontio, johtaja
Annika Hannu, controller
Eino Palo, laatupäällikkö

Tampereen ammattikorkeakoulun hallituksen elinkeino- ja työelämän edustajat:

Reino Kanerva, hallitusneuvos
Anne Karinen, toimistoinsinööri
Anne Sarja, toimitusjohtaja
Kari Lahtinen, aluejohtaja

Tampereen ammattikorkeakoulun osaamiskeskusten päälliköt ja koulutuspäälliköt

Jussi Ylänen, ICT-osaamiskeskuksen päällikkö
Tarja Haukijärvi, kielten ja kansainvälisen toiminnan osaamiskeskuksen päällikkö
Carita Prokki, liiketoiminnan ja yrittäjyyden osaamiskeskuksen päällikkö
Arto Jokihaara, teknologiateollisuuden osaamiskeskuksen päällikkö
Kai Salonen, taiteen ja viestinnän osaamiskeskuksen päällikkö
Jouko Lähteenmäki, rakentamisen ja metsätalouden osaamiskeskuksen päällikkö
Erkki Mäkinen, materiaali- ja mittaustekniikan osaamiskeskuksen päällikkö
Matti Hartikainen, tietohallintopäällikkö
Kaisa Rissanen, tietopalvelupäällikkö
Pekka Pöyry, tietojenkäsittelyn koulutuspäällikkö
Reijo Rasmus, rakennustekniikan koulutuspäällikkö
Ari Rantala, tietotekniikan koulutuspäällikkö
Kaarlo Koivisto, konetekniikan koulutuspäällikkö
Leena Mäkelä, viestinnän koulutuspäällikkö
Mikko Luoto, kiinteistöpäällikkö
Maarit Korhonen, kemiantekniikan koulutuspäällikkö
Jarmo Sorvari, ATK-järjestelmäpäällikkö

Pirkanmaan ammattikorkeakoulun johtoryhmä

Olli Mikkilä, rehtori
Riitta-Liisa Olkkonen, vararehtori
Päivi Karttunen, vararehtori
Esa Lovén, hallintojohtaja
Ari-Pekka Anttila, koulutusjohtaja
Esa Ala-Uotila, T&K-johtaja

Pirkanmaan ammattikorkeakoulun hallituksen työelämäedustajat

Pirjo Aalto, hallintoylihoitaja
Kalle Räsänen, toimitusjohtaja
Pentti Virkajärvi, konttorinjohtaja

Pirkanmaan ammattikorkeakoulun opiskelijakunnan hallituksen ja edustajiston jäsenet

Pirkanmaan ammattikorkeakoulun laajennettu johtoryhmä, koulutuspäälliköt ja koulutusvastaavat sekä tukipalvelupäälliköt

Marja-Riitta Heikkinen, koulutusjohtaja, hyvinvointipalvelut
Riitta Hanhijärvi, koulutusjohtaja, hyvinvointitekniikka
Ilari Laakso, koulutusjohtaja, kulttuuripalvelut
Ari-Pekka Anttila, koulutusjohtaja, liiketalous ja matkailupalvelut
Markku Mattila, MKK päällikkö
Leena Stenman, viestintäpäällikkö
Kristiina Vähämää, lehtori
Piri Hiltunen, kv-sihteeri
Mikko Hyryn Kangas, opiskelija
Susanna Seitsamo, koulutuspäällikkö, terveysala
Sirpa Tietäväinen, koulutuspäällikkö, sosiaaliala
Timo Salo, koulutuspäällikkö, musiikki
Timo Kivikangas, koulutuspäällikkö, viestintä
Jukka Huhtaniemi, koulutuspäällikkö, Ikaalinen
Juhani Manninen, koulutuspäällikkö, Mänttä
Heikki Toijala, koulutuspäällikkö, Tampere
Ilkka Säteri, koulutuspäällikkö, hotelli- ja ravintolapalvelut
Satu Kylmä, koulutuspäällikkö, ravitsemis- ja toimitilapalvelut
Lasse Tervajärvi, koulutusvastaava, terveysala, Mänttä
Maire Petäjäjärvi, koulutusvastaava, radiografia ja sädehoito
Marja-Leena Lähteenmäki, koulutusvastaava, fysioterapia
Leena Mattila-Oksanen, koulutusvastaava, bioanalytiikka
Outi Heiniö, koulutusvastaava, laboratorioala
Tapio Yrjölä, koulutusvastaava, tietohallinta
Marja-Terttu Suoniemi, koulutusvastaava, Virrat
Irja Saarikorpi, kv-asioiden päällikkö
Merja Saarinen, taluspäällikkö
Risto Tanner, IT-päällikkö
Esko Tirkkonen, opiskelijapalvelupäällikkö
Jari Tyrväinen, tietopalvelupäällikkö

Kuntien ja maakunnan edustajat

Pentti Hämäläinen, edunvalvontajohtaja, Pirkanmaan liitto
Kari Kankaala, elinkeinojohtaja, Tampere
Pekka Kivekäs, tilaajapäällikkö, Tampere
Ilkka Nikmo, kaupunginjohtaja, Mänttä
Tero Nissinen, kaupunginjohtaja, Ikaalinen
Tuomo Sirmelä, vs. kaupunginjohtaja, Virrat

Valkeakosken kaupunki

Markku Auvinen, kaupunginjohtaja
Pekka Järvinen, kaupunginhallituksen pj.
Pertti Kataja, HAMK:n hallituksen jäsen
Antti Selkee, HAMK:n hallituksen jäsen

Hämeen ammattikorkeakoulu

Veijo Hintsanen, rehtori
Pertti Puusaari, vararehtori

Liite 2: koulutusalojen eroja hakijamäärissä, keskeyttämisessä ja työllistymisessä

Suhteelliset hakijamäärät 2007

suuria eli yli 7 hakijaa/aloituspaikka

PIRAMK	ensihoito, sosiaali- ja hoivatoiminta, fysioterapia, hotelli- ja ravintola-ala sekä Nursing.
TAMK	International Business, liiketalous ja kuvataide

pieniä eli alle 3 hakijaa/aloituspaikka

PIRAMK	liiketalous, tietojenkäsittely, viestintä ja musiikki.
TAMK	tekstiili- ja vaatetustekniikka, tietojenkäsittely, tietotekniikka ja paperitekniikka, jossa hakijamäärä on laskenut

Listalla esiintyvät osin samat yksiköt kuin edellä.

Keskeyttäminen 2006–2007

vähäistä eli alle 5 %

PIRAMK	ensihoito, radiografia, fysioterapia, hoitotyö, Nursing, viestintä
TAMK	viestintä

runsasta eli yli 10 %

PIRAMK	laboratorioala, liiketalous, palvelujen tuottaminen ja johtaminen, tietojenkäsittely
TAMK	kemiantekniikka, tekstiili- ja vaatetustekniikka, tietotekniikka, tietojenkäsittely

Vähäinen keskeyttäminen on positiivinen signaali, joka kertoo ohjelman täyttäneen hakijan odotukset. Ongelmat keskittyvät pitkälti samoille aloille kuin edellä.

Työllistyminen jaksolla 2000–2005

Työllisyysaste valmistuessa korkea

PIRAMK	matkailu-, ravitsemis- ja talousala.
TAMK	tekniikka paria alaa lukuun ottamatta.

Työllisyysaste valmistuessa matala

PIRAMK	laboratorioala, tietojenkäsittely, bioanalytiikka ja fysioterapia.
TAMK	kemiantekniikka, environmental engineering, tekstiili- ja vaatetustekniikka, kulttuuriala (tosin valtakunnan tasoa) ja kuvataide.

Edellä jo todettiin, että valtio mittaa työllistymistä kyseenalaisella tavalla. Joissakin tapauksissa koulutuksen uutuus on nähty selitykseksi työllistymisen ongelmiin.

TAMK:n koulutus auttaa valmistuneita työllistymään keskimäärin erittäin hyvin ja maan kaikkien ammattikorkeakoulujen keskiarvon ylittäen. Koulutuksen päättyessä oli 2007 80 prosenttia työssä, muutamilla aloilla lähes 100 %. PIRAMK:n työllisyysluvut ovat kulttuurialalla valtakunnallista tasoa korkeammat, muuten normaalitasolla, mutta tekniikan (laboratorioala) ja luonnontieteiden alan (tietojenkäsittely) koulutuksissa keskitasoa matalammat.

Liite 3: koulutusaloittaisia kommentteja

YHTEISKUNTATIETEIDEN, LIIKETALOUDEN JA HALLINNON ALA

Hakijamäärät ovat kohtuulliset, mutta liiketoimintaosaamisen selvitysryhmän raportti (OPM 2007b) esittää vähennettäväksi nuorten koulutuksen aloituspaikkoja, jolloin saavutetaan myös suhteellisesti korkeampi opettajamäärä. Myös lievää lisäystä ylempiin tutkintoihin sekä aikuis-koulutuksen laajentamista ehdotetaan raportissa. Ryhmä toteaa, että ammattikorkeakouluilla koulutuksen sisällöt ja rakenteet ovat hyvin samankaltaiset ja peräänkuuluttaa sekä vahvempaa erikoistumista että suurempia osaamiskeskittymiä. Yhteistyöhön yliopistojen kanssa on tällä aluella paljon mahdollisuuksia sekä opetuksessa että innovaatio toiminnassa.

Liiketalouden ja kaupan alaan kohdistuva supistusehdotus (n. 500 aloituspaikkaa) koskee Pirkanmaata. TAMK:n liiketalous on kuitenkin menestynyt kaikin puolin hyvin ja sen Tiimiakatemia saanut tunnustusta. Keskeiset kehitysnäkymät ovat aikuiskoulutuksen ja englanninkielisen koulutuksen laajentaminen sekä rajapinnoilla liikkuminen suhteessa kulttuurialaan (PIRAMK Virrat: musiikin tuottaminen) sekä sosiaali- ja terveysalaa. Matkailun ja liiketalouden koulutuksen lähentäminen on varsin perusteltua. Vaikka liiketalouden koulutus ei ole suuremmin päällekkäistä auttaa yhdistäminen kohdentamaan resursseja paremmin ja välttämään epätervettä kilpailua niukoista resursseista sekä opiskelijoista (Sutela).

LUONNONTIETEIDEN ALA

Luonnontieteiden ala on ammattikorkeakouluissa tietojenkäsittelyä, jonne opiskelupaikkoja on tarjolla jossain määrin (n. 80) lisää. Nykyiset vaikeudet antavat aiheita korostaa yhtäältä pedagogisten uudistusten tärkeyttä. Tässä on hyvä paikka lainata tekniikan alan yhteistyöryhmää, joka korostaa omalla alallaan tarvittavan lisää monipuolisuutta, ihmiskeskeisyyttä ja luovaa ongelmanratkaisua, näin saadaan myös lisää naisia alalle. Toisaalta on harjoitettava rajapintojen testaamista, koska tietojenkäsittelyä tarvitaan nykyisin kaikissa ammateissa. Tekniikan ja tietojenkäsittelyn yhteys on ollut runsaan kehittämistyön kohteena, sen sijaan terveys- sosiaali- ja kulttuurialoilta löytyy uusia tehtäviä. PIRAMK on ollut hakemassa ratkaisua erikoistumisesta terveysalan tietohallintaan.

TEKNIikka JA LIIKENNE

Ammattikorkeakouluissa vähennetään tekniikan alan yksiköitä. Laajan teollisuuden maassa on koulutustarve työnantajien näkökulmasta suuri, mutta pullonkaulana ovat pätevien hakijoiden niukkuus ja sen seurauksena matala läpäisyaste. Taustaongelmia ovat nuorten rajallinen kiinnostus matemaattis-luonnontieteellistä osaamista kohtaan sekä naisten vähäinen halukkuus alan opintoihin.

Arkkitehtuurin ja rakentamisen opiskelijapaikkoihin ennakoidaan selvää suhteellista kasvua (n. 200 paikkaa) ja samoin sähkö- ja automaatiotekniikassa kasvua on paljon (n. 250 paikkaa). Konetekniikassa ja ajoneuvo- ja kuljetustekniikassa tarve pysyy ennallaan. Tieto- ja tietoliikenteen tekniikkaan ehdotetaan voimakasta supistusta (650 paikkaa), graafiseen ja viestintätekniikkaan jyrkkää supistusta nykyisestä (160 paikkaa), samoin tuotantotalouteen (220 paikkaa) sekä muuhun tekniikan ja liikenteen alan koulutukseen (250 paikkaa). Pienempiä supistuksia on ehdolla elintarvikealalle ja biotekniikkaan, prosessi-, kemian- ja materiaalitekniikkaan, tekstiili- ja vaatetustekniikkaan.

Yhteensä tekniikan alan ammattikorkeakouluopetusta on tarkoitus supistaa 1000 aloituspaikalla (n. 8000:sta 7000:een) ja noin 13 prosentilla vuodesta 2005 vuoteen 2012 mennessä. Tuntuvat

supistukset on tarkoitus toteuttaa koulutusyksiköitä vähentämällä. Vähennysten suuntaamisessa otetaan huomioon nykyisten yksiköiden toimintakyky ja vaikuttavuus, rekrytointipohjan riittävyys sekä yritysten ja elinkeinoelämän tarpeet. Tampereen ammattikorkeakoulua supistukset eivät näillä argumenteilla koske. Kuitenkin kemiantekniikan ja laboratorioalan koulutuksen yhteissuunnittelu on tärkeää opetusresurssien ja toimitilakustannuksien säästämiseksi (Sutela).

Tekniikan opetuksen yhteistyöryhmä pyrkii lievittämään ongelmia todeten, että sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä kehitys edellyttää poikkitieteellistä teknologian hyödyntämistä ja kehittämistä. Ryhmä korostaa teknologian yhteyksiä hyvinvointiin, Opetukseen vaaditaan lisää monipuolisuutta, ihmiskeksyyttä ja luovaa ongelmanratkaisua, siten tulee myös lisää naisia alalle. Koulutuksen vienti on ilmeinen mahdollisuus tälle alalle, jolla Suomen maine on hyvä.

SOSIAALI-, TERVEYS- JA LIIKUNTA-ALA

Ammattikorkeakouluissa ala kokee voimakasta kasvua: terveysalalle suunnitellaan yli 500 uutta aloituspaikkaa, tekniisiin terveyspalveluihin suurta suhteellista kasvua (n. 250 paikkaa), sosiaalialalle pientä kasvua, mutta kuntoutukseen ja liikuntaan supistusta. Viimemainittua ei Pirkanmaalla ole.

Terveysalan ja erityisesti teknisten terveyspalvelujen kasvattaminen avaa yhdistyneelle ammattikorkeakoululle entistä paremman mahdollisuuden edetä rajapinnalla, jossa hyvinvointiteknologian nimissä on työskennelty jo monen vuoden ajan. Toisaalta koulutusten hyödyntämistä haittaavat kelpoisuutta koskeneet jännitteet. Monilla opiskelijoilla on useita sosiaalialan tutkintoja.

Sosiaalialalla syvempi yhteistyö Tampereen yliopiston kanssa (vrt. Kuopion yliopiston toimintamalli, Sosiaalialan korkeakoulutuksen ja tutkimuksen selvitysryhmä 200X) hyödyttäisi molempia ja loisi mahdollisuuksia helpottaa kuntien työvoimapulaa. Sosiaalialan yhteistyö liiketalouden koulutuksen kanssa tukee palveluyrittäjyyttä, jota erityisesti ikääntyminen edellyttää. Hyvä esimerkki luovasta yhdistelmästä on työmarkkinatradenomien ja sosionomien yhdistäminen työhallinnon asiantuntijatarpeisiin. Arvokasta on myös terveys- ja sosiaalialan yhdistävä koulutus, jos ministeriöt sen sallivat (palveluohjaajien koulutus). Yhteistyö tekniikan koulutuksen kanssa on tärkeää ennen muuta ikääntyneiden ja vammaisten itsenäisen selviytymisen edistämiseksi. Myös rajapinta kulttuurialan kanssa on laajennettavissa.

Monet kombinaatiot sopivat erityisen hyvin aikuiskoulutukseen, esimerkiksi aidosti monialainen vanhustyön koulutus. Nuorten koulutuksella on vaikea lisätä sosiaalialan työvoimaa riittävästi.

LUONNONVARA- JA YMPÄRISTÖALA

Pirkanmaalla harjoitetaan vain metsätalouden koulutusta, jonka aloituspaikat supistuvat ammattikorkeakoulujen osalta hiukan. Ministeriö aikoo vähentää yksiköiden määrää. TAMK:n koulutus on pieni ja siinä mielessä uhanalainen. Se on kuitenkin tiukasti profiloitunut vastaamaan alueellista erikoistunutta tarvetta (liikkuvat metsätyökoneet) eikä sitä voi eliminoida.

KULTTUURIALA

Alaan kuuluvat viestintä- ja informaatiotieteet, käsi- ja taideteollisuus, teatteri ja tanssi, musiikki, kuvataide sekä muu kulttuurialan koulutus. Kaikkea kulttuurialan koulutusta ammattikorkeakouluissa on suunniteltu supistettaviksi. Vähennykset ovat määrällisesti isoja viestintä- sekä käsi- ja taideteollisuuden alalla, suhteellisesti osin muuallakin. Oleellista koko alan ja suomalaisten elämän rikkauden kannalta olisi avata julkisen rahoituksen ohkeen muita kanavia ja suoda kulttuurilahjoituksille verovapaus.

Viestintäalan vähennykset edellyttävät ammattikorkeakoulujen koulutusyksiköiden lakkauttamista. Kuvataidealan koulutus aiotaan lakkauttaa kahdesta yksiköstä. Elokuva- ja tv-alan korkeakoulurakenteiden kehittämiseksi elokuva- ja tv-alan opetus ammattikorkeakouluissa keskitetään neljään yksikköön. Tampere tulee olemaan yksi niistä.

Tamperelaiset korkeakoulut ovat suhteellisen pieniä toimijoita kulttuurialalla eivätkä olemassa olevat suunnitelmat koske tamperelaisia korkeakouluja. Kulttuuriala hyötyy siitä ympäristöstä, minkä isot kaupungit tarjoavat (Kuvataiteen koulutus ja tutkimus Suomessa 2007, OPM 2008c). Vaikka viestinnän koulutus on varsin erikoistunutta, on resurssien yhteiskäyttöä Tampereella ja Virroilla syytä tutkia. Koulutuksen kehittämistä rajapintojen suuntaan on mahdollista jatkaa.

MATKAILU-, RAVITSEMIS- JA TALOUSALA

Ala jakautuu neljään ryhmään. Valtion suunnitelmien mukaan matkailualan sekä muun matkailu-, ravitsemis- ja talousalan koulutus supistuisivat paljon. Majoitus- ja ravitsemisalalle luvataan pientä kasvua ja kotitalous- ja kuluttajapalvelujen pieniin lähtömääriin nopeaa kasvua. Käsitykseni mukaan tämän alan koulutuksen laajentamiselle on tilaa englanninkielisen koulutuksen osalta.

ISBN 978-952-5264-77-7
ISSN 1456-002X

TAMPEREEN AMMATTIKORKEAKOULU
University of Applied Sciences

Teiskontie 33, 33520 TAMPERE
puh. (03) 565 47111, fax (03) 565 47222
www.tamk.fi